

Stenogrammid

XIII Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 24.11.2015, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:09 Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (57 SE) teine lugemine

2. 11:27 Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (140 SE) esimene lugemine

3. 13:29 Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine Eesti narkopoliitika ja HIV ennetustegevuse analüüsimiseks ning ennetustegevuse tõhustamiseks" eelnõu (122 OE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere hommikust, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu 9. töönädala teisipäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Palun, kolleeg Mihhail Korb!

10:02 Mihhail Korb

Tere hommikust, lugupeetud kolleegid! Austatud juhataja! Esitan Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel arupärimise rahandusministrile. Keskerakonna fraktsiooni liikmeid teeb murelikuks Eesti Energia majanduslik olukord. Kui tutvusime 2015. aasta kolmanda kvartali majandusnäitajatega, ei avanenud just kõige ilusam pilt. Käesoleva aasta kolmandas kvartalis vähenesid Eesti Energia müügitulud 13%, samuti langes kulumieelne ärikasum 9% ja puhaskasum 29% võrreldes 2014. aasta sama ajaga. Kontserni müügitulude langus tulenes aruande kohaselt peamiselt müügitulu vähenemisest. Probleemist ettevõttes annab tunnistust ka fakt, et Eesti Energial on plaan vähendada selleks aastaks plaanitud dividendide väljamakset.

10:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Vabandust, kolleegid! Palun kuulame ettekandjat!

10:03 Mihhail Korb

Ettevõtte tahab tänavu maksta dividende algul kavandatud 95 miljoni euro asemel 62 miljonit eurot. Ettevõtte olukorda ei paranda ka välisinvesteeringud USA-s ja Jordaania. Jätkuvad läbirääkimised pankade ja võimaliku investoriga, et viia lõpuni Eesti Energia osaluse müük Jordaania arendusprojektis. USA põlevkiviprojektis on samuti ilmnunud hulk miinuseid, mistõttu Eesti Energia on Utah' kõrbesse õlitööstuse rajamise plaani kulutusi kokku tõmmanud. Küsime ministrilt neli küsimust ja ootame neile sisulisi vastuseid. Aitäh!

10:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kolleeg Laine Randjärv, palun!

10:04 Laine Randjärv

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Riigikogu kultuurikomisjon algatab Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu. Arvestades Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme Priit Toobali volituste ennetähtaegset lõppemist ja lähtudes Eesti

Rahvusringhäälingu seaduse § 15 lõikest 4 tuleb meil esitada uus kandidaat. Kultuurikomisjon otsustas konsensusega esitada Enn Eesmaa kandidatuuri. Enn Eesmaa on esitanud nõukogusse kandideerimiseks vajaliku kirjaliku nõusoleku ja kinnitanud, et tema nimetamiseks puuduvad õiguslikud vastuolud. Aitäh!

10:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Külliki Kübarsepp, palun!

10:05 Külliki Kübarsepp

Hea eesistuja! Hea Riigikogu! Vabaerakonna saadikute nimel esitame arupärimise Marko Pomerantsile. Avame teema, et Eesti loodus on muutunud muuseumiks. Järjest enam seatakse kaitsevööndeid, see aga tähendab, et eraomanikul jääb järjest vähem võimalusi oma maa eest ka majanduslikku tulu saada, teda majanduslikult majandada. Küsimegi ministri käest, mis plaanid on. Nimelt on võimalik esitada kinnisasja omandamise avaldusi. 2006. aastast on nimekiri avatud ja sinna on kogunenud juba 229 avaldust. Tahame teada, kuidas võiks nende menetlemine edasi minna, kui juba nende üheksa aasta jooksul ei ole nimekiri mitte lühenenud, vaid üha pikeneb. See on lühidalt kõik. Aitäh!

10:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jüri Adams, palun!

10:06 Jüri Adams

Aitäh, härra istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Annan menetlusse rühma Riigikogu liikmete allkirjadega seaduseelnõu, mille mõtte on asendada nii kooseluseadust kui ka kooseluseaduse rakendamise seaduse eelnõu. Seaduse üldine ideoloogia on see, et säilitada kõik positiivsed poliitilised aspektid, mis on selles protsessis olnud, aga välistada kõik negatiivsed, eriti praegusel kujul menetletav rakendusaktide pakett. Leiame, et see muudab Eesti ühiskonna ja Eesti seadusandliku töö peaaegu karikatuuriks. Minulegi saabub praegu pidevalt selle pooldajatelt, toetajatelt telefonile sõnumeid, et me pidavat seaduse vastu võtma just sellisel kujul, nagu see on esitatud. Aga sellise seaduse vastuvõtmine oleks kindlasti katastroof. See on üks õudsemaid eelnõusid, mis on kunagi Eesti Riigikogu menetluses olnud.

10:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks eelnõu ja kaks arupärimist. Riigikogu juhatus menetleb neid kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 95 Riigikogu liiget ja puudub 6 rahvasaadikut.

1. 10:09 Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (57 SE) teine lugemine

10:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu kodaniku seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 57 teine lugemine. Ettekandja on põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt. Palun!

10:09 Mart Nutt

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Meeldetuletuseks niipalju, et kõnealune seaduseelnõu läbis esimese lugemise Riigikogu täiskogus 14. oktoobril ning eelnõu muudatusettepanekute tähtajaks määrati 28. oktoober. Riigikogust esitati eelnõu kohta kaks muudatusettepanekut, mõlemad Eesti Keskerakonna fraktsioonilt. Peale selle on muudatusettepanekute tabelis kaks ettepanekut põhiseaduskomisjonilt, mis on tehnilist laadi.

Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu kahel istungil. Sisuline arutelu, kus tehti menetluslikud otsused, oli 9. novembri korralisel koosolekul. Kuna aga ilmnes veel vajadus teha üksikuid tehnilisi täpsustusi, siis võeti eelnõu ette ka 17. novembri koosolekul. Ja 9. novembri koosolekul osalesid arutelul peale komisjoni liikmete veel Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna nõunikud Harry Kattai ja Ele Russak. Põhiliselt keskendus arutelu esitatud muudatusettepanekutele ja neid ma püüangi nüüd lühidalt tutvustada.

Kõigepealt, Keskerakonna fraktsioon soovis oma esitatud muudatusettepanekuga muuta § 1 lõikega 4¹ ja sõnastada selle nii: "Vähemalt 15-aastane alaealine võib teha käesolevast seadusest tulenevaid menetlustoiminguid ja osaleda menetluses iseseisvalt üksnes esindaja notariaalselt kinnitatud nõusolekul." Varasemas tekstis esindaja notariaalselt kinnitatud nõusolekut ei olnud. Ettepaneku esitajad põhjendasid seda sellega, et välismaalaste seaduses on niisugune nõue olemas ja see võiks olla ka Euroopa Liidu kodaniku seaduses. Siseministeeriumi esindajad aga väitsid selle vastu, et nimetatud sätte lisamine ei muuda üldse olemasolevat praktikat ja tekitab hoopis probleeme juurde noortele, kes on 15- ja 18-aastased, näiteks juhul, kui nad soovivad Eestis õppida. See, kui nad peaksid hakkama notariaalset nõusolekut saama, teeks nende elu palju kibedamaks. Ka näiteks õpilasvahetuse käigus Eestisse tulevate alaealiste vanematele oleks see väga koormav ja selle järele ei ole mitte mingisugust tarvidust. Siseministeeriumi esindajad nimetatud sätte lisamist ei toeta ja ka komisjon ettepanekut ei toetanud. Ettepaneku poolt oli 2 komisjoni liiget, vastu 5 ja erapooletuid 1.

Teise ettepanekuga sooviti muuta § 1 punkti 24, millega muudeti Euroopa Liidu kodaniku seaduse § 52⁶ lõiget 2, ja sõnastada see järgmiselt: "Kui Euroopa Liidu kodanik on Eestis elanud püsivalt viimased kümme aastat järjest, võib tema elamisõigust piirata üksnes juhul, kui esineb oluline oht avalikule korrale või oht riigi julgeolekule." Lisatud on fraas "oluline oht avalikule korrale", mida valitsuse esitatud seaduseelnõus ei olnud. Siseministeeriumi esindaja selgitas, et selle sättega on üks probleem. Nimelt, kõnealune muudatusettepanek läheks otsesesse vastuollu Euroopa Liidu direktiiviga, millega kooskõlla Eesti seadust viiakse ja mille artikli 28 lõike 3 punkt a sätestab, et riigis vähemalt kümme aastat elanud Euroopa Liidu kodaniku või alalise elaniku elamisõigust võib piirata ainult vältimatu ohu korral riigi julgeolekule. Direktiiv seda aga laiendada ei võimalda.

Komisjon arutas ka küsimust, kust õieti võiks piir minna, sest selle tõmbamine avaliku korra ohustamise ja riigi julgeoleku ohustamise vahele võib olla päris keeruline – niisuguseid piiritsiooni või halle tsoone võib olla päris mitu. Näiteks arutati, kas tänavarahutused on avaliku korra rikkumine või hoopis oht riigi julgeolekule. Siseministeerium vastas selle peale, et ilmselt peabki otsustama *case by case*. Mingisugust üldist korda, et nüüd on tingimata nii või tingimata naa, ei olegi tõenäoliselt võimalik teha. On olemas ka päris mitmekesine Euroopa kohtupraktika, missugustel alustel näiteks isikut võib välja saata või mitte. Veel tõstatus küsimus elamisõiguse piiramise kohta. Mida tähendab elamisõiguse piiramine, kas inimese riigist väljasaatmist? Siseministeeriumi nõunik vastas, et elamisõiguse piiramine tähendab üldjuhul seda, et tehakse otsus inimese elamisõiguse kehtetuks tunnistamise kohta. Sellega kaasneb isiku riigist väljasaatmine, juhul kui ta ei ole nõus vabatahtlikult lahkuma. Nende asjaolude tõttu jäeti teine muudatusettepanek arvestamata, selle otsuse poolt oli 3, vastu 4 ja erapooletu 1 põhiseaduskomisjoni liige.

Kaks põhiseaduskomisjoni enda ettepanekut, kolmas ja neljas, on tehnilist laadi, nagu ma ütlesin, ja seetõttu ma neid pikemalt tutvustama ei hakka. Menetluslikud otsused, mis põhiseaduskomisjon tegi, on järgmised: kõigepealt tehti ettepanek võtta eelnõu arutelu päevakorda 24. novembril (otsus oli konsensuslik), teiseks oli ettepanek teine lugemine lõpetada (samuti konsensuslik), saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lugemine lõpetatakse, 26. novembriks k.a (konsensuslik) ning teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele (ka see oli konsensuslik otsus). Aitäh teile!

10:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja, teile küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi läbirääkimisi pidada? Jüri Adams, palun!

10:16 Jüri Adams

Härri istungi juhataja! Minu kõne siit puldist on laiema temaatikaga kui konkreetne eelnõu, sellepärast et puudused, mis selle eelnõu juures on, on tüüpilised puudused. Need on välja arenenud sellest ajast peale, kui Eesti astus Euroopa Liidu liikmeks, ja kulgevad edasi selle järgi, kuidas direktiivid muutuvad.

On kujunenud uus eelnõu vorm, mida võiks nimetada eurodirektiivide seaduste vormiks Eestis. Seda võiks üldiselt nimetada üheks eurohaltuura vormiks, sest selliste seaduste tekstid on üldiselt halvad ja lohisevad. Tõlked direktiivist on tehtud enamasti bukvalistlikult, nii et tekib igasugu jama. Ka sellesse, praegu arutatavasse eelnõusse on tehtud täiesti ebavajalik muudatus. Nimelt, "teiste inimeste tervis" muudetakse sõnaks "rahvatervis", mis ei tähenda Eesti seaduste kontekstis tuhkagi ja poliitiliselt oleks nende väljendite sisu täiesti võrdne.

Sellistel puhkudel on üldiselt küsimus, kuidas me nende asjadega edasi läheme. Kas samal moel, vahepeal väljakujunenud haltuurarutiiniga, mille on omaks võtnud ministeeriumide ametnikud, meie komisjonide liikmed ja ka terve hulk Riigikogu liikmeid, kes on aastate jooksul sellega ära harjunud? Esimene, väga üldine probleem on see, kuidas seadused välja näevad. Kui te vaatate kas või seda seadust, siis siin ei ole algsest paragrahvide süsteemist enam peaaegu midagi säilinud. Pooled esialgsed paragrahvinumbrid on kasutuselt ära jäänud ja vahele on tekkinud lisaparagrahve, mida tähistatakse ülanumbritega. Selles aga jõutakse juba teatud rekordini, näiteks on siin § 52 ülanumbriks 13. Kui me võtame priimi, sekundi ja tertsi väljendusrea, siis oleks korrektne nimetada seda § 52 tertsideetiks. Kuulge, see on ju jama! Ma tegin komisjonis ettepaneku anda sellele seadusele mõistlik kuju, nii et oleks algusest peale läbiv numeratsioon. Selle peale komisjoni personal kehtitas õlgu, sest niisugust hullu katset pole nende sõnul kunagi tehtud. Ministeeriumi ametnikud ütlesid, et nemad peaksid sel juhul ministeeriumist lahkuma, sest see lööb kogu dokumentatsiooni sassi, ja niimoodi edasi minna ei saa. Meie küsimus on, kas nii, nagu välja pakutakse, ikka saab edasi minna.

Teine ja võib-olla veelgi ohtlikum probleem on siinjuures veel. Nimelt, kõikides seadustes on ka rakenduslik osa, millega tehakse muudatusi muudes seadustes. Oletame, et mingi osa muude seaduste muudatustest on vajalik, ilmselt mingi teine osa ei ole vajalik. Poliitiliselt ja tehniliselt on tähtis, et Riigikogus on välja kujunenud tava, mille järgi enam ei saadeta komisjonidesse hinnangu saamiseks neid muudatusi, mis on mõne teise meie alatise komisjoni pädevusvaldkonnas. Aga teised komisjonid on ka ise loobunud igasugustest katsetest oma valdkonna asju teha. Näiteks, selle seaduse kohta on suhteliselt vähe ettepanekuid, ainult õiguskomisjoni valdkonda kuuluvad karistusseadustiku jm muudatused. Ma väidan, et põhiseaduskomisjonil – nii liikmetel kui ka personalil – puudub kompetentsus neid asju teha. See on järjekordne näide sellest, kuidas ei tohiks seadusi menetleda. Täna tähelepanu eest!

10:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Martin Helme, palun!

10:22 Martin Helme

Härra asespiiker! Head kolleegid! Eelkõneleja rääkis juba suures osas ära selle, millest minagi tahtsin rääkida. Nimelt sellest, kuidas Eesti parlament oma seadustega on tegelikult ise ennast taandanud kummitempliks ja Eesti täitevvoim osutab tõlkebüroo teenuseid Euroopa Liidule. See viib meid natuke laiemale filosoofilise või poliitilise küsimuseni, kui me räägime kodanikest, kodakondsusest. Eile oli meil väga tore arutelu, Riigikogu Toimetiste arutelu, kus räägiti eestlaste identiteedist. Seal tuli jälle sisse väga palju sedasama juttu, et identiteet võrdubki kodakondsusega. No ei võrdu! Kulla inimesed, ei võrdu! Prantsusmaal oli üks terrorist, kes ennast õhku laskis, Alžeeria päritolu Prantsuse kodanik ja teine oli Maroko päritolu Belgia kodanik. Aga see pass, millega need inimesed Euroopa Liidus ringi liiguvad ja mis väga paljude n-ö kodanikupõhise riigi pooldajate arvates peakski olema üks identiteedi osa, ei ole mitte identiteedi osa, vaid on nende inimeste arsenalis relv, millega nad tulevad Euroopat hävitama. Pass ei võrdu identiteediga. Identiteet on see, kui me saame aru, kes oli Kalevipoeg või Lembitu, miks me paneme kuhugi pärja märtsis ja juunis või mille eest võideldi 1944. aastal. Me peame sellest aru saama seesiselt, me peame sellega kuidagi suhestuma, alles siis me saame aru, mis asi on eestlase identiteet. Pass ei anna kellelegi identiteeti. Ka keeleoskus ei anna seda. Nii et kui me räägime Euroopa Liidu kodanikest, siis sellist asja nagu Euroopa Liidu kodanik ei ole tegelikult olemas. On olemas Eesti kodanikud, Soome kodanikud ja Rootsi kodanikud. Ja ka nendest kodanikest ei ole kõik veel eestlased, soomlased või rootslased, vaid lihtsalt inimesed, kes selles riigis elavad ja on vormistanud ennast sinna elama. Mul on selle seaduseelnõu arutelu puhul äärmiselt kurb vaadata, et kodakondsus on redutseeritud millekski täiesti tehniliseks ega võta tegelikult arvesse seda, mismoodi inimesed päriselt tunnevad ja mõtlevad. Aitäh!

10:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mart Helme, palun!

10:24 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Eelmisel nädalal oli meil siin olulise tähtsusega riikliku küsimusena arutelu Eesti suveräänsuse üle. See eelnõu, mida me praegu menetleme, on suurepärane näide suveräänsuspuudest, mille tingimustes Eesti elab. See on see, mida me näeme pidevalt komisjonides. Kui ministrid tulevad meile tutvustama mingeid seisukohti, eelnõusid või initsiatiive, siis nad loevad meile ette ametnike jutupunkte. Eesti on mandunud bürokraatlikuks, truualamlikult Euroopa direktiive matkivaks ja omaks võtvaks ning nende kooskõlastusega tegelevaks riigiks. Meil ei ole suveräänsust, meil ei ole elani, meil ei ole usku iseendasse. Meil on truualamlik kopeerimine. See on väga hale.

Peaminister Taavi Rõivas, kui ta oleks praegu siin, oskaks meile pikalt rääkida Nõukogude armeest, kuidas me seda ju ei taha. Tõepoolest, Nõukogude armeed me ei taha Eesti territooriumile ega ka Vene armeed me ei taha Eesti territooriumile, aga ta oskaks meile ikkagi sellest kõigest rääkida rohkem kui need, kes sel perioodil elasid. Nõukogude armees sain ma väga kiiresti selgeks kaks põhiterminist: *položeno* ja *ne položeno* ehk "ette nähtud" ja "ei ole ette nähtud". Kogu meie riik, kogu meie riiklus töötab Euroopa Liidu raamistuses täpselt sellise loogika kohaselt. Brüsselist tuleb *položeno* või *ne položeno* ja see on väga- väga muret tekitav. See on just see provintsistumine, millest rääkis meile riiklikult tähtsa küsimuse arutelul Jaak Valge. Mina lõõn astla üles sellise provintsistumise ja truualamlikkuse vastu.

Me peaksime ilmutama suuremat iseseisvust. Tegelikult on selleks juba natukene hilja. Me räägime küll, et Riigikogu otsustab. Mida Riigikogu meil üldse otsustab? Ta lööb kummitempli alla sellele, mida on juba lubatud Euroopa Komisjonis. See ei ole otsustamine. Kas te, lugupeetud rahvasaadikud, saate aru, et te alandate oma suveräänsust ja vähemalt potentsiaalselt rahva lugupidamist väärivat positsiooni sellega, et te ei käitu mitte nagu suveräänid, vaid nagu hale kummitempel? Võitlust suveräänsuse eest tuleb alustada juba ministrite kohtumistel, seda tuleb alustada spetsialistide kohtumistel direktoraatides. Aga me ju teame, et seda ei toimu, sest kui see toimuks, siis me ei istuks siin haleda kummitemplina ega teeks nii, nagu n-ö pealikud on fraktsiooni koosolekutel juba ära otsustanud. Ma kutsun teid kõiki üles selga sirgu ajama ja fraktsiooni koosolekutel küsima, kas me oleme piisavalt võidelnud oma suveräänsuse eest. Me esindame siin inimesi. Kas me oleme võidelnud piisavalt oma inimeste õiguse eest määrata ise enda elu ja seista oma parema äranägemise ja parema elujärje eest? Eile saime teada, et Eestist on saanud Baltikumi punane latern. Vaat nüüd võiksid president, peaminister ja valitsus meie ette rivistudes öelda, et neil on häbi, aga mitte Eesti rahva, vaid iseenda pärast. Ma meenutan, kuidas Andrus Ansip, kes istub praegu soojal kohal, siin puldis kõrgilt üle rahvasaadikute ja üle rahva peade vaadates seesugusele kriitikale reageeris. Alati ühtmoodi: statistika seda ei kinnita. Nüüd kinnitab seda ka statistika.

Head kolleegid! Ajame selja sirgu ja hakkame võitlema Eesti suveräänsuse eest! Uskuge mind, see tee on raskem kui kummitempli tee, aga see viib meid lõppkokkuvõttes väarikamale ja jõukamale positsioonile kui see, mida siin on tehtud juba päris palju aastaid. Aitäh!

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu kohta on esitatud neli muudatusettepanekut ja me vaatame need läbi. Esimese muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

10:30 Kadri Simson

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

10:30 Martin Helme

Aitäh! Konservatiivne Rahvaerakond palub kümme minutit vaheaega.

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, kas teil on protseduuriline küsimus?

10:30 Urve Tiidus

Ei ole, sama asi oli, vaheaja võtmine.

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Vaheaeg kümme minutit.

V a h e a e g

10:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, panen hääletusele esimese muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu 53, erapooletuid oli 7. Ettepanek ei leidnud toetust. Läheme edasi. Teise muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Kadri Simson, palun!

10:42 Kadri Simson

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

10:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

10:42 Martin Helme

Aitäh! Konservatiivne Rahvaerakond palub kümme minutit vaheaega.

10:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Vaheaeg kümme minutit.

V a h e a e g

10:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, panen hääletusele teise muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

HääletustulemusedPoolt hääletas 17 Riigikogu liiget, vastu 54, erapooletuid on 7. Ettepanek ei leidnud toetust.

Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud põhiseaduskomisjon, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Palun, Martin Helme!

10:53 Martin Helme

Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon palub seda ettepanekut hääletada ja soovib enne hääletust kümme minutit vaheaega.

10:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Vaheaeg kümme minutit.

V a h e a e g

11:03 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna palutud vaheaeg on lõppenud. Oleme kolmanda muudatusettepaneku juures.

Panen hääletusele kolmanda muudatusettepaneku, mille on esitanud juhtivkomisjon. Palun võtta

seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 60, vastu 7 ja 1 erapooletu leidis ettepanek toetust.

Neljanda muudatusettepaneku on esitanud põhiseaduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on seda arvestada täielikult. Martin Helme, palun!

11:04 Martin Helme

Aitäh! Konservatiivne Rahvaerakond palub ettepanekut hääletada ja enne seda kümme minutit vaheaega.

11:04 Aseesimees Jüri Ratas

Vaheaeg kümme minutit.

V a h e a e g

11:15 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna palutud vaheaeg on lõppenud. Oleme neljanda muudatusettepaneku juures.

Panen hääletusele neljanda muudatusettepaneku, mille on esitanud põhiseaduskomisjon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 65, vastu 5 ja 1 erapooletu leidis ettepanek toetust.

Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Martin Helme, palun, mis küsimus teil on?

11:15 Martin Helme

Aitäh! Ma teen ettepaneku eelnõu teine lugemine katkestada, seda hääletada ja enne seda võtta kümneminutiline vaheaeg.

11:16 Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun seda ettepanekut ka kirjalikult! Vaheaeg kümme minutit.

V a h e a e g

11:26 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Riigikogu juhatusel on tulnud suuline ja kirjalik palve. Nimelt, Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon teeb ettepaneku katkestada eelnõu 57 teine lugemine. Alustame selle hääletamist.

Panen hääletusele Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku katkestada eelnõu 57 teine lugemine. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 17, vastu 51 ja 3 erapooletut ei leidnud ettepanek toetust. Eelnõu 57 teine lugemine ja ka esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. 11:27 Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (140 SE) esimene lugemine

11:27 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde: Vabariigi Valitsuse algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu 140 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi!

11:27 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Esitlen teile põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu, millega soovime suurendada õpetaja töötasu osakaalu kohalikele omavalitsustele ja erakoolidele makstavas haridustoetuses. Haridustoetuse ca 2,6 miljoni eurone investeeringutoetus suunatakse selle eelnõu järgi õpetajate töötasu kasvu. Muudatus võimaldab tõsta munitsipaal- ja erakoolide õpetajate palka lisaks olemasolevatele vahenditele 1,4% võrra. Peale palgatõusu kajastab see muudatus muutust riigi investeerimispoliitikas, mis keskendub koolivõrgu korrastamisele selleks, et kasutada ressursse rohkem hariduse sisu ja kvaliteedi parandamiseks. Selle poliitika instrumendid on edaspidi riigigümnaasiumide ja põhikoolide investeeringute programmid, kokku 241 miljoni euro ulatuses. Sellega vähenevad oluliselt nii omavalitsuste investeerimisvajadus kui ka koolide ülalpidamiskulud. Haridustoetuses olev nende summadega võrreldes väga tagasihoidlik investeerimiskomponent kaotab oma sihipära ja kaalu. Koolivõrgu korrastamisele tuleb keskenduda, kuna võrreldes 20 aasta taguse ajaga on õpilaste arv üldhariduskoolides vähenenud 40% võrra. Inimesed ei ela ka enam samades piirkondades kui aastakümneid tagasi, mil rajati valdav osa praegusest koolivõrgust. Prognoosi kohaselt väheneb rahvastik kõigis maakondades. Muudatuste vajadusega mitteametav investeeringutoetuse maksmise kord ei õigusta end enam ja isegi töötab sellele vastu. Küll aga oleme seadnud eesmärgiks tõsta õpetajate palga 120%-ni keskmisest palgast ja teha sellega panus hariduse sisule. Ka Eesti elukestva õppe strateegia 2020 ja Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2015–2019 seavad eesmärgiks muuta üldist rõhuasetust ressursside jaotuses ja suunata ressursse õpetajate palkade tõstmisele ning optimeerida majanduskulusid. Tänan tähelepanu eest!

11:30 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Dmitri Dmitrijev, palun!

11:30 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, austatud aseesimees! Lugupeetud härra minister! Küsin investeeringukomponendi kaotamise kohta. Olukorras, kus endise ministri ajal lubati investeeringukomponenti kasutada ka tugipersonali palkade maksmiseks, on paljud koolid seda ära kasutanud. Kui see komponent nüüd ära kaob, siis mida nad peavad tegema? Kas nad peavad tugipersonalist loobuma või mõned õpetajad koondama või tegema midagi muud?

11:30 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Tänan! See on sisuliselt küsimus sellest, kas riik peaks toetama pigem õpetajate suuremat palka või siis tugipersonali olemasolu. Tugipersonal on olnud kogu aeg tugiteenus, kohaliku omavalitsuse funktsioon. Vahepealsed vastuolulised lubadused ja otsused on aeg ära muuta. Kindlasti peab haridustoetuse põhiartikkel olema õpetajate palk. Tugiteenused on midagi kohalikku, millele lisandub tsentraalselt pakutav tugiteenuste pakett Rajaleidja keskustes, mida riik rahastab.

11:31 Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

11:31 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud härra minister! Teie olete mees, kes tunneb erinevaid valdkondi, nii rahandust kui ka hariduselu. Minult on korduvalt küsitud üht asja, ma küsin nüüd omakorda teilt. Me oleme aegade jooksul ikka haridusvaldkonna finantseerimisega hädas olnud ja põhiliselt on töö käinud selle nimel, et kastikesi ümber jagada, sedasama raha ühe, teise või kolmanda nimetuse all kasutada, ilma et seda eriti juurde tuleks. Teie kui ka rahandusvaldkonda tundev inimene saate aru, et tekkima on hakanud varjatud õppemaks annetuste näol, jne, jne, jne. Kui palju oleks haridusele täiendavat finantseerimist vaja, et süsteem töötaks nii hästi, nagu teie tahaksite teda tööle panna?

11:32 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma arvan, et sellist rahuloluhetke riigivalitsemises ei maksagi endale ette kujutada, kus kõik on korras ja raha on piisavalt. Aga ka põhimõtteliselt pole sellist summat võimalik öelda. Haridus suudab ära kulutada lõputult suure summa nii nagu iga teinegi. Meie moraalne vastutus on praegu, esiteks,

seada õigeid prioriteete – haridus peaks olema suurem prioriteet eelarves. Teiseks peaks iga otsus tagama olemasoleva ressursi, mille me loodetavasti suudame panna kasvama, kõige efektiivsema ärakasutamise. Meie soov on kahtlemata see, et kasutada olev ressurss saaks suunatud hariduse sisu täiustamise ja lõppeks olukord, kus raha läheb pigem kinnisvarasse. See on meie struktuuriprobleem, mille vastu tuleb sõdida.

11:33 Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Põldaru, palun!

11:33 Raivo Põldaru

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ütlesite just, et haridus peaks olema prioriteet. Peaks – ju ta siis päris veel ei ole. Kui 2016 kannatab, nagu ütlesite, 1,6% õpetajate palga tõusu ja kunagi peaks see palk olema üle Eesti keskmise, siis kuidas need järgmised aastad siis sellise ohtlikult järsu tõusu välja kannatavad, kui nüüd ei kannata vist juurde panna rohkem kui 1,6%? Kunagi oli rahanduskomisjonis juttu, et õpetajate palgafond kasvab 4%. Ongi väga segane, kui palju õpetajate palk siis tõuseb.

11:34 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma rääkisin 1,4%-st, mitte 1,6%-st. Ma ei ole kunagi rääkinud 4%-st. Küll aga olen kogu aeg rääkinud sellest, et hariduse eelarve seis on järgmisel aastal kehv ja ma ei ole sellega rahul. Loodan, et juba kevadisel RES-i arutelul valitsus seda hoiakut muudab. Praegu läks ju ressurss rohkem sularaha maksmisele kui teenustele. Seda ma olen ka juba öelnud. Ja see peab muutuma. Õpetajate palga tõus aga selgub siis, kui Riigikogus on teatud seadused vastu võetud. Tugevam mõju kui sellel eelnõul on erakoolide seadusel, mis samamoodi tegelikult stimuleerib pigem kinnisvara ülalpidamist kui hariduse sisu arendamist. Nii erakoolides kui ka munitsipaalkoolides peab keskendumise hariduse sisule. Koolivõrk aga on miski – pean silmas koolivõrku kui kinnisvara –, mida omavalitsused kohalike vajaduste järgi kujundavad. Aga õpetajate palk on riiklik eesmärk, mida tuleb maksimeerida ressursside piires, mis meil kasutada on.

11:35 Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

11:35 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra Riigikogu aseesimees! Härra minister! Juba 2005. aastast on riigieelarve haridustoetuse summadest lisatud munitsipaalkoolide investeeringute vahendeid. Omavalitsused on selle toetusega arvestades võtnud laenu, et nii oma haridustaristut renoveerida. Nüüd kaovad ära võimalused laenu tagasi maksta. Kas te ei leia, et tegemist on samasuguse asjaga, nagu seda oli erakoolide tegevustoetuse rahastamise sunniviisiline panemine kohalike omavalitsuste kaela? Kas kohalikud omavalitsused peavad sellisele koormusele vastu?

11:36 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Selle küsimuse teine pool mulle täitsa meeldis – loodan, et olen teie näol saanud endale liitlase erakooliseaduse asjus. Üldiselt on nii, et kui nimetatakse aastat 2005 või 2007 või 2008, siis mõtlen ma alati, kui palju on Eesti riik vahepeal arenenud ja targemaks saanud ja kui lilled lapsed olid riigi otsused kunagi. 2005. aastal mõeldi sellele, kuidas rohkem raha kinnisvarasse pumbata, kuigi oli juba selge, et demograafilised protsessid nõuavad vastupidist: koolivõrgu koondamist. Ja mul on väga hea meel olla ametis, kus saab neid vigu parandada. Rahandusministrina sai neid väga palju parandatud, aga erialapoliitika elluviimisel on inerts loomulikult tihti suurem.

Mis puutub omavalitsustesse, siis ma juba ütlesin, et nad saavad tänu meie investeerimisprogrammile, mis on sihipärane, väga suure kokkuhoiu. Tekib palju efektiivsem koolivõrk ja ka nende otsene rahaline võit on väga mõjus. Ei ole õige, et nad ei saa enam laene maksta, see moodustab nende eelarvest väga tühise osa. Kümnenendikus omavalitsustes näiteks ei piisa sellest investeerimiskomponendist isegi ühe ruutmeetri koolipinna renoveerimiseks. See on väga tähelepanuväärne arv. Selline raha

eesmärgipäratult Tallinnast üle Eesti laiali pihustamine, mille tagajärg on kinnisvarakulude ebamõistlik osakaal hariduskuludes, tuleb ära lõpetada. Isegi see väike summa on stimuleerinud pigem olemasoleva koolivõrgu hoidmist kui ressursi suunamist hariduse sisusse.

11:38 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

11:38 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud haridusminister! Mulle meeldib muidugi, et te julgete vigu tunnistada ja ütlete, et minevikus sai tõesti vigu tehtud. Aga tants õpetajate palga ümber on siin Riigikogus käinud nii kaua, kui mina siin olen olnud – kõik need viis aastat on see kogu aeg käinud. Lubadused on suured, aga reaalsus on midagi muud. Haridusest on ära võetud peaaegu kõik summad, mis vähegi on võimalik võtta olnud. Näiteks võib tuua õpetajate koolituse raha, mis varem moodustas 3%. Nüüd tuleb 1% riigieelarvest, 2% Euroopa Liidust. Ja see, et 2,6 miljonit investeringukomponenti on ära võetud, on tegelikult ikkagi riigipoolne kokkuleppe rikkumine, sest tegemist on omavalitsuste õigustatud ootustega ja omavalitsused on sellega arvestanud ka tulevikus. Aga ma küsin teie kui endise rahandusministri käest: kas riigil on tegelikult näpud põhjas ja haridusele raha ei jätku?

11:39 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Riigil ei ole näpud põhjas, riigil on teinekord liiga populaarsed prioriteedid. Ma kasutan sõna "sularaha" ja väidan, et sularaha jagamine on alati populaarsem kui sularahast millegi parema, näiteks kvaliteetse hariduse valmistamine. Aga selline see demokraatia on. Te räägite tantsust, aga minu arust ei tohiks Riigikogus tants käia – ei tohiks kogu aeg korduda samad küsimused. Vahel võiks vastuseid ka talletada. Koolituse 3% oli eelarves kindlasti üks jäik lahter, mida vaja ei olnud. Selles valdkonnas võiks koolidele ja omavalitsustele anda märksa suurema valikuõiguse, et nad võiksid paindlikult ise otsustada. Riik omalt poolt pakub tsentraalselt miljonite eest õpetajatele koolitust, ei ole tingimata vaja kleepida palgaartikli külge mingit protsenti, mis ei sõltu üldse vajadusest. Ja investeerimisega on sama lugu, sedagi ei peaks kleepima selle ülekande külge, mis omavalitsused saavad. Omavalitsused peavad tegema kohalikku elu puudutavaid otsuseid ise, riik peab stimuleerima – seda muidugi kokkuleppel omavalitsustega – koolivõrgu optimeerimist. Nii et siin ei ole tegu tantsuga, tegemist on poliitika sihipärasemaks muutmisega. Riigil oleks näpud põhjas siis, kui ta võtaks laenu. Ta ei võta seda ja õigesti teeb.

11:41 Aseesimees Jüri Ratas

Märt Sults, palun!

11:41 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Te väitsite, et investeerimiskomponendi suunamisel palgafondi kasvab õpetajate palk 1,4%, aga jätsite ütleмата, kas kasvab palgafond või palk. Kui palk, siis 1,4% on 12,6 eurot. Just nii palju õpetaja palk tõuseb. Kui nii palju suureneb palgafond, siis tõuseb palk vähem, alla 10 euro. Kas kogu see meediamürgel ja kogu Riigikogu ressursi kulutamine selle 10 lisaeuro nimel on otstarbekas tegutsemine või mitte?

11:42 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Hoidke siis seda ressursi, ärge küsige iga kord segaseid küsimusi! See 1,4 lisaprotsenti tähendab suuremat palgafondi nendele koolidele, mis investeerimiskomponenti senisel kujul enam ei saa. See on väga mõistlik struktuurne muudatus, nagu ma olen korduvalt öelnud. Kinnisvara hoidmise asemel on riigi kohus panustada hariduse sisusse ja kvaliteeti ning stimuleerida kinnisvara optimeerimist.

11:42 Aseesimees Jüri Ratas

Martin Helme, palun!

11:42 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Hea minister! Teie valdkonnas kulub kõrgharidusele umbes 180 miljonit, koolide ehitamiseks järgmistel aastatel 230–240 miljonit. Ministeeriumil endal kulub 130 miljonit, kohalikele omavalitsustele annate edasi 230 miljonit. Te võite muidugi parandada komakohti, aga suurusjärgud on sellised. Ja siis te räägite meile, et õpetajate palkasid on võimalik tõsta ainult juhul, kui erakoole hakatakse peedistama. Kui erakoolide raha ära võtta, siis need lapsed lähevad ju kuhugi teise kooli ja riik, maksumaksja peab selle raha ikkagi maksma. Nii et räägime, mis on tegelik põhjus. Põhjus on selles, et ministeerium soovib rahavood enda käes hoida ja soovib ideoloogilist kontrolli selle üle, mis on õpetuse sisu ja kuidas õpetada, mitte anda seda õigust lapsevanematele või eraalgatusele. Me ei räägi aastasse 2010 tagasiminemisest, me räägime tagasiminemisest aastasse 1985. Kas te saate aru, et meile paistab teie motivatsioon selline?

11:43 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mina mõtlen selle peale, et kui EKRE on ennast defineerinud kui rahvuslik erakond, siis kas teda ei pane muretsema, et see, mida siin saalis räägitakse, talletub kusagil. See talletub kirjutatud tekstides, talletub üldises poliitilises kultuuris ja see ei ilusta Eesti riiki. Ma proovisin seda koridoris teile öelda, aga sain vastuseks ropu sõimu, et ei ole vaja Eesti riiki mõnitada, ei ole vaja siin saalis rumalusi rääkida. Aga need numbrid, mida te siin liidate, on kord kuue aasta kulu, siis ühe aasta kulu ja siis on jälle mitme aasta kulu. Kõigepealt, niimoodi rahavoogusid ei käsitleta. Teiseks, ei maksa rääkida niisugust rumalust, et erakoole luuakse selleks, et likvideerida mingisugust koolikohtade põuda. See on ju totrus – ei looda neid selleks. Ja see ei ole selle eelnõu sisu, mida me siin arutame. Põhimõtteliselt on üks struktuurne probleem, mida see eelnõu käsitleb, ja see on koolikohtade ülejääk. Teiselt poolt on erakoolide praeguses regulatsioonis – õnnetusena tekkinud regulatsioonis, ma rõhutan – peidus selle struktuurse probleemi süvenemine, st kontrollimatu tasuliste koolikohtade loomine. Omavalitsusel selles sõnaõigust ei ole. Omavalitsusel on ainult kohustus koolikohti hoida ja erakoolidel täielik vabadus eelisrahastusega neid luua. See on probleem. See ei ole võrdne konkurents, aga sellest räägime loodetavasti järgmine nädal.

11:45 Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

11:45 Viktor Vassiljev

Aitäh, Riigikogu aseesimees! Härra minister! Te ütlesite, et see tühine investeeringukomponent võimaldab remontida või renoveerida koolimaju võib-olla ühe ruutmeetri aastas. Aga teate, mis. Eesti väikestes kohalikes omavalitsustes on koole, mis tegutsevad Oskar Lutsu aegsetes hoonetes, kus vahepeal on Vene soldatite kasarmu olnud. Neid hooneid remonditaksegi üks ruutmeeter aastas, alates 2005. aastast, tasapisi ja väikestviisi. Ja kui te ütlete nendele omavalitsuste tegelastele ja koolipapadele ja õpilastele, et riik peaks stimuleerima koolivõrgu optimeerimist – ma kirjutasin selle lause üles –, siis see ei aita neid mitte üks raas. Milliseid jätkusuutlikke lahendusi te ette näete, et nad saaksid siiski jätkata oma remonti, kas või ruutmeeter aastas?

11:46 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Aga pidage omavalitsustest lugu! Ärge pidage mõistlikuks, et nad remondivad ühe ruutmeetri haaval mingisuguseid Vene sõjaväe objekte ja nimetavad neid koolideks. Kindlasti ei ole see ka nende väarikusega kooskõlas. Pidage neist nii palju lugu, et te usute, et nendel on võimekus ja tahtmine teha riigiga koostööd selle nimel, et õpikeskkond oleks kaasaegne, koolimajad modernsed ja paraja suurusega, ning et nad tahavad ka, et nende koolides õpetaksid hästi tasustatud motiveeritud õpetajad. See on selle muudatuse ja selle reformi sisu. Reform ise on muidugi laiem, kui hõlmab see eelnõu. Ma olen ka oma erakonda esindavatele omavalitsejatele sügavalt silma vaadanud ja uurinud, kui suur probleem see neil on, kui me selle komponendi ära muudame. Ja mitte keegi ei ole seda suureks probleemiks pidanud. Vaid üks mõnesaja elanikuga omavalitsus, kes ilmselgelt oma iseseisvust enam väga kaua ei hoia, nurises, et on arvestanud selle rahaga oma kassavoogudes. Aga nad kindlasti tunnistavad, et nendes väikestes koolimajades hariduse andmine ei ole jätkusuutlik. Vähemalt riigi poliitika ei saa olla nõusolek pihustada oma ressursse väikestesse koolidesse, kus õpetaja ei saa täiskoormust ja lastel ei ole klassikaaslast.

11:48 Aseesimees Jüri Ratas

Henn Põlluaas, palun!

11:48 Henn Põlluaas

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Ütlesite, et eelnõu eesmärk on suunata raha hariduse sisse, mitte kinnisvarasse. Selline eesmärk tähendab koolimajade lagunemist ja õpitingimuste halvenemist. Omavalitsused ei ole lõputu raha-Sampo. Kas annate retsepti, kuidas ka siis, kui puuduvad normaalsed õpitingimused, tulevikus head haridust anda?

11:48 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Head haridust olen mina saanud palju kehvemates tingimustes, kui tänapäeva lapsed saavad. Ma sain väga hea hariduse, ma ei nurise millegi üle. Me ei tohiks seda, ütleme siis, klassiruumi läikimist ka kuidagi fetišiks muuta. Aga meie eesmärk on tõepoolest kaasaegne koolikeskkond, mitte lagunenud hoonete seinte värvimine. Investeermistoetusest ei piisa õpikeskkonna hea kvaliteedi hoidmiseks. Küll aga piisab sellest osaliselt, et täita meie lubadus, et õpetajate palk tõuseb ja õpetajaamet on väärtustatud. Ja see maksab. Eri uuringud näitavad, et see on kõige tähtsam komponent. Õpitulemuste seisukohalt ei ole kõige tähtsam klassi ja kooli suurus, vaid õpetaja isiksus. Ja me teame, et häid õpetajaid tuleb juurde, kui me rakendame meetmeid, mis õpetajaameti prestiiži tõstavad.

11:50 Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Põldaru, palun!

11:50 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Muudatusi kooli rahastamises on pikkamööda hakatud tegema, kas või investeerimises, ja see koolituskuludele eraldatav 3% on muutunud. Palju küsimusi on tekitanud ka pearaha jagamine. Kas teil on plaan üldse koolide rahastamisel midagi oluliselt muuta või jätkub kõik vanamoodi?

11:50 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Vanamoodi ju ei jätku. Täna oleme siin ühe eelnõuga, järgmine nädal ühe teise eelnõuga. Aga põhimõtteliselt võiks olla selgem jaotus, mis funktsiooni kannab omavalitsus – see on koolivõrk – ja mis funktsiooni riik – see on hariduse sisu. Sellele on suunatud mõlemad lähinädalatel menetletavad eelnõud. Hariduse sisu seisukohalt on kõige tähtsam element õpetaja palk, mis ei tähenda, et muud haridustoetuse komponendid ei ole olulised. Kuid nende üle otsustamine võiks vabalt olla paindlikum, kui see praegu on. Kultuurikomisjonis on kõlanud erinevaid arvamusi. Ja minu eelnõu ei läinud valitsusse täpselt sellisel kujul, nagu see sealt välja tuli. Aga ma aktsepteerin kompromisse selle nimel, et asi siiski paraneks. Selle eelnõu seaduseks saamisel kindlasti asi paraneb.

11:51 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

11:52 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea minister! Te ütlesite, et see, mis siin toimub, pole tants. Mulle tundub, et see on selline vägivaldne kägistamine teie poolt. Uue parlamendiliikmena ma küsin, kas see on normaalne praktika, et te sõidate nii maaomavalitsuste liidust, linnade liidust kui ka eraüldhariduskoolide ühendusest teerulliga üle, ühegi nende arvamusega ei arvesta. Nad ei ole seda eelnõu kooskõlastanud, aga te julgete sellega siia meie ette tulla. On see normaalne praktika? Rääkige mulle!

11:52 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ebanormaalne on see praktika, kui te panete kõik ühte patta ja siis viskate selle pajatäie valitsuse pihta, nimetamata ühtki argumenti. Te ju ühtegi argumenti eelnõu tagasilükkamiseks ei ole öelnud peale imestamise, miks kõik teiega nõus ei ole. Need kaks huvigrupi – omavalitsused ja erakoolid – on nende eelnõude osas, mida siin kas servapidi või otse on puudutatud, risti vastupidistel seisukohtadel.

Erakoolid ei ole konkreetse eelnõu vastu – neile on see ükskõik –, aga nad on risti vastu erakooliseaduse muutmisele. Omavalitsused on risti vastu seisukohale, mis on erakoolidel erakooliseaduse muutmise osas. Need ei ole võrreldavad asjad.

Ma loodan väga, et te tuletate seda omavalitsusliitude seisukohta järgmise eelnõu arutelul meelde. Tõesti, ma olen nendega väga-väga ühel meelel tolle eelnõu suhtes. Samas pean ütlema, et nende esialgne tõrges reaktsioon ei ole kuigi suuremeelne, sest nad teavad suurepäraselt, et tegelikult ei ole see oluline raha. Nad on seda kuluaarivestlustes tunnistanud. Ma olen viidanud oma erakonna omavalitsustegelastele, keda oli tookord laua taga mitukümmend, aga on olnud ka teisi. See 2,6 miljonit ei ole oluline raha. Küll aga on neile väga oluline see, et nad saaksid investeeringuid koolivõrgu korrastamiseks, ja see on täpselt see, mida me pakume. Ja me pakume seda koostöös. Me ei saa iga väikse küüneviha pärast otsuseid langetamata jätta. Me võtame väga palju omavalitsuste kulusid riigi kanda riigigümnaasiumide projektiga, me võtame väga suuri investeeringuid riigi kanda põhikoolide ja riigigümnaasiumide investeeringutega. Ja kui me võtame natuke tagasi, et muuta hariduskulud sihipärasemaks, siis ma arvan, et see on mõistlik kompromiss ja omavalitsused sisimas kindlasti mõistavad meie otsust.

11:54 Aseesimees Jüri Ratas

Dmitri Dmitrijev, palun!

11:54 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, aseesimees! Lugupeetud minister! Te küll ütlesite, et te ei tea otseselt ühtegi omavalitsust, kes oleks selle seaduseelnõu vastu, aga ma vaatan märkuste tabelist, et kooskõlastamiseks oli antud aega üks päev. Ja selle küsimuse arutamist eelarveläbirääkimiste haridusvaldkonna töörühmas ei toimunud. Kas te ei leia, et nii tähtsa küsimuse arutelu peaks olema põhjalikum ja kaasama võimalikult rohkem osapooli?

11:55 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Uute osapoolte otsimine ja aina suurema konsensuse otsimine paneks riigi seisma. Mina arvan, et valitsuse kohus on ka langetada otsuseid. Mingisugused seisukohad on ju teada, me saime nendele kinnitust selle kooskõlastusringiga – ega see ju üleni formaalne kooskõlastusring ei olnud. Aga mind te tsiteerisite valesti. Te omistasite mulle esimeses lauses mõtte, mida ma ei ole mitte kunagi väljendanud. Palun olla oma küsimustes korrektne!

11:56 Aseesimees Jüri Ratas

Erki Savisaar, palun!

11:56 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Eelnõu seletuskirjas on toodud, et vaatamata investeeringutoetuse hariduskulude toetusest väljajätmisele kasvab riigi panus koolivõrgu investeeringutesse oluliselt. Panusena peetakse silmas aastatel 2015–2020 kokku 241 miljoni euro suuruse struktuuritoetuse suunamist üldhariduskoolide taristu arendamiseks. Siinkohal aga tekib põhjendatud küsimus, mis saab pärast 2020. aastat. Kas selline investeeringute rahastamine on jätkusuutlik ning kuidas seda raha on plaanis jagada?

11:56 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mu vastus on ikka sama, et austage omavalitsusi ja jätke neile nende funktsioon. Ärge võtke neid kui mingit sotsiaalset riskirühma, keda riik peab kogu aeg üleval pidama. Nemad teevad oma plaanid ja otsused, ma loodan, suuremas vabaduses, kui neil seni on, ja seda ka haridusvaldkonnas. Aga milliseks kujuneb investeerimisprogramm, see sõltub üksjagu ka sellest, missugune saab olema Euroopa Liidu eelarve tulevane jaotus. Sest praegused meetmed, mille rakendamist me oleme ka Euroopa Komisjoniga pikalt läbi rääkinud, on meil rahastatud ainult tänu sellele, et need on suunatud reformile. Koolivõrk reformi nõuab. Kui reform on tehtud, kui koolivõrk on optimeeritud, siis kindlasti vajadus koolivõrku investeerimise järele väheneb märksa. Kuidas see saab meie riigis otsustatud? See on täiesti uus olukord, aga selleks ajaks on selgem ka Euroopa Liidu investeerimisreformi poliitika.

11:58 Aseesimees Jüri Ratas

Arno Sild, palun!

11:58 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Te olete väitnud ka siin saalis, et enamik erakoole on rikaste vanemate laste pärusmaa. Sellega muidugi ei taha sugugi nõustuda. Sellise väljaütlemisega te solvate näiteks Krabi ja Pikakannu kooli laste vanemaid, kes kindlasti rikaste inimeste hulka ei kuulu, aga vägisi, hambad risti, püüavad oma kooli säilitada, et elu seal piirkonnas jätkuks. Aga mul on selline küsimus. Ümberkorralduste käigus te kindlasti olete analüüsinud ka seda, kui palju olemasolevatest erakoolidest järgmiseks aastaks uue rahastamissüsteemi korral alles jääb. Kui palju?

11:59 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Härja Sild, te valetasite praegu. Ma ei ole midagi sellist kunagi, ka mitte siin saalis öelnud. Aga teie fraktsioon võiks teid juhendada, mis eelnõu täna päevakorras on. Pöördume nüüd selle eelnõu juurde tagasi!

11:59 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

11:59 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Seda te ju tunnistate, et see 2,6 miljonit, mis kohalikelt omavalitsustelt ära võetakse, on üks osa kohalike omavalitsuste tulubaasist. Ja sellega seoses ju kohalike omavalitsuste võimekus väheneb, raske on näiteks maksta palka tugispetsialistidele ja lasteaiaõpetajatele. Miks te nagu vastandate kohalike omavalitsuste ja riigi tasustatavaid õpetajaid? Need asjad on ju omavahel ühendatud ja raha vähenemisega omavalitsuste võimalus nende inimeste palka tõsta väheneb.

11:59 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Täna! Mina nimetaks seda kulubaasiks ja ma ei ole nõus sellega, et see võetakse omavalitsustelt ära. See kulu suunatakse teisele kulureale. Need on omavalitsuste õpetajad, need on omavalitsuste koolid, see on omavalitsustes antava hariduse kvaliteet. Need on omavalitsuste lapsed, kelle hariduse kvaliteedi parandamiseks on meie meetmed ette nähtud.

12:00 Aseesimees Jüri Ratas

Andrei Novikov, palun!

12:00 Andrei Novikov

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Jaak Aaviksoo lõpetas haridusministrina riigipoolse tugiteenuste rahastamise – mõtlen logopeede ja psühholooge. Jevgeni Ossinovski proovis tekkinud olukorda ministrina lahendada ning lubas omavalitsustel tugiteenusteks vajalikud palgasummad võtta investeeringukomponendist. Nüüd võetakse tugispetsialistidele lubatud raha jälle ära ning suunatakse see hoopis õpetajate palgafondi. Seega tehakse jälle vastupidine otsus. Küsimus on järgmine: kuidas te põhjendate sellist pidevat ümbermängimist? Millest lähtudes leiate te vastupidi oma eelkäijale, et tugispetsialiste pole koolidesse vaja?

12:00 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Minu eelkäija tegi ilmselt nõrga kompromissi, mille mina liigitaksin seadusandliku praagi hulka, mis tuleb kiiresti ära parandada. Samas, minu eelkäija toetab minu praegusi ettevõtmisi sada protsenti, ta on ka valitsuses korduvalt selle kinnitamiseks sõna võtnud. Räägitakse jah, et mingi asi on investeerimiskomponent. Olgu, kui te ei taha seda nimetada investeerimiskomponendiks, siis nimetage millekski muuks. See on seadusandlik praak ja see tuleb ära parandada.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Uno Kaskpeit, palun!

12:01 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister, kas teie meelest on maksumaksja jaoks vahet, kas maksuraha läheb koolidesse ministeeriumi kaudu või kohaliku omavalitsuse kaudu?

12:01 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! On küll väga suur vahe. See vahe tekib otsustamisõigusest. See, milliseid kontosid raha läbib, ei ole tähtis, tähtis on see, mis tasandil langetatakse otsus raha kulutamiseks. Hariduses on väga tähtsad kohalikud otsused, kohaliku kogukonna eelistused koolivõrgu osas, tema panus sellesse, et elanikud ja kool omavahel koostööd teeksid. Keskvõimu roll on rohkem hariduse sisu. Ma olen kindlal seisukohal, et praegune tööjaotus, millele viitab ka meie põhiseadus, on tegelikult hea. Me ei peaks tsentraliseerima kõike, mis kohalikku elu puudutab, vaid omavalitsusega neid otsuseid jagama – natuke rohkem pädevust piiritledes kui seni, aga siiski jagama.

12:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

12:03 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Hea minister! Te enne kritiseerisite meid, et me oleme Eesti riigi vastu vaenulikud. Ma siiski teeksin selge vahe sisse: me ei ole vaenulikud mitte Eesti riigi vastu, vaid me oleme vaenulikud Reformierakonna valitsuse vastu. Te nurisite ka, et me teil koridoris ropult näo täis sõimasime. Ütlen siis, et kõik teaksid: te tulite meie juurde tüli norima. Ja juhtus nii nagu ikka, et kui konservatiividega tullakse tüli norima, siis saadakse vastu vahtimist. Aga enne te mainisite, et kohalik omavalitsus on teie jaoks huvigrupp. Ja kõikidest nendest rahajuttudest ja muust, mida ma nimetasin, jääb väga selge mulje, et teil on hoiak *"L'Etat, c'est moi"*. Teie oletegi nagu riik. Mul on selline küsimus: kas teie arvates see 11,78%, mis kohalikud omavalitsused maksutulust saavad, on tõepoolest piisav, et ära teha kõik need neile pandud asjad, muu hulgas ka kohustus korralik haridus tagada? Kas see protsent peakski selliseks jääma? Kunagi see oli suurem ja lubatud on ka seda tõsta, aga seni pole tõstetud.

12:04 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Alustame siis algusest. Ma tulin teie juurde koridoris, patsutasin sõbralikult õlale ja ütlesin, et ärge nii koledasti seda Eesti riiki sõimake ja Eesti parlamenti ka. Kõik see, mis te siin rääkisite kummitemplist ja millest iganes, oli ebaadekvaatne ja üle võlli. Ma panin selle siiski vähese poliitilise kogemuse ja kultuuri arvele. Ma olen läbi aegade turris parlamendiliikmetega jutule saanud, aga teie saatsite mind lineaarselt ühesse kehaosasse. Mina selliseid sõnu kindlasti siin koridoris ei kasuta, teie seda tegite. Mis puutub vastu vahtimist saamisse – noh, proovime siis seda ka teinekord, kui te nii kõva lubaja olete. Ma seda ka ei karda, aga üldiselt arvan, et ei ole parlamendi funktsioon üksteisele vastu vahtimist anda.

Kas omavalitsus või riik? Kas raha on piisavalt või mitte? Ka riik suudaks kulutada märksa rohkem, kui ta praegu kulutab, aga tasakaal, mis omavalitsuste ja riigi vahel saavutatud on, on üsna optimaalne.

Omavalitsuste rahastamist me parandame pigem struktuursete muudatuste kaudu, sh vähendades nende kulutusi koolivõrgule. Ka see eelnõu on sellele suunatud. Me vabastame väga suurel määral hariduskulusid ja see on omavalitsustele pluss, samuti reform. Aga veel kord, ma loodan, et te võtate järgmise eelnõu arutelul omavalitsuste autonoomiat kaitstes sama kirglikult sõna. Mina olen seda siinamaani väga kaitsnud. Ma olen seda kaitsnud ka selle eelnõu puhul, aga teinud kompromissi, mis mulle lõpuni ei meeldi.

Fakt on see, et programm, mida me omavalitsustele pakume, on väga helde, võrreldes väikese sammuga tagasi ühtlase investeerimiskomponendi suunas. Kusjuures see samm tagasi ei ole ju midagi muud kui samm tagasi enne sama pikka sammu edasi. Samm tagasi võetakse selleks, et teha samm edasi õpetajate palgas. Mitte mingit muud valikut lihtsalt ei ole. Me arutame just nimelt seda, kas betoon või aju on hariduses tähtsam. Minu arvates on aju. Me ei aruta seda, kas perekond Helmel on kusagil mingisugune rahakott või rahakraan, kust alati saab peale keerata, kui miski asi ei meeldi. Kui teil on see kraan, siis arutame seda eraldi. Mina pean tegema valikuid. Mina tean, et see on maksumaksja raha, ja minu kohus on pakkuda parlamendile eelnõusid, mis näevad selle raha kasutamist ette minu veendumuse järgi kõige õigemini.

12:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Erki Savisaar, palun!

12:07 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Viimane põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatus, mis lubas investeringutoetuste arvel hakata katma ka tugispetsialistide kulusid, võeti vastu vähem kui aasta tagasi. Kas te nüüdse seaduseelnõu valguses ei leia, et tegemist on ikkagi väga vastuolulise otsusega, mis riivab paljude õiglustunnet?

12:07 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma arvan, et see ei riiva paljude õiglustunnet. See on ülepaisutatud hinnang, nagu ma korra sellele küsimusele juba vastasin. See oli õiguslik praak, mis sai tehtud nõrkushetkel. Seda minu eelkäija ka tunnistas. Aga pikaajaline vaade asjale on siiski see, et tugiteenused on kohaliku omavalitsuse korraldada ja rahastada. Nemad peavad tegema valikud, teades hästi kohalikke vajadusi ja ka võimalusi, mis turul võtta on. Mõtlen just spetsialistide olemasolu. Riik rahastab neid tugiteenuseid maakonniti Rajaleidja keskuste kaudu, nagu siin saalis juba mitu korda jutuks on olnud. Seda turul pakkumise seisukohalt defitsiitset ressursi tuleb optimaalse skeemi järgi jagada. Me ei saa eeldada, et igale koolile on erialaspetsialist võtta.

12:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

12:08 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Aitäh, hea minister! Te ütlesite oma sõnavõtus, et tuleb suunata raha sisse, mitte betooni. Palun selgitage sellist asja. Lasteaiaõpetaja valmistab lapse ette kooliminekuks, tugispetsialist valmistab lapse ette selleks, et ta saaks klassi minna ja korralikult õpetatud. Kui õpetajal tekivad distsipliiniprobleemid, siis tugispetsialist tuleb appi. Kui tekivad mingid seadusandlust puudutavad vaidlused, siis tuleb appi põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Aga on olemas kaks seadust, on erakooliseadus ning põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Kuidas te tagate järjepidevuse? Operatsiooniks valmistab patsiendi ette meditsiiniline personal, alles siis saab teda lõikama hakata. Kirurg ei valmista patsienti ette. Miks õpetaja peab tegema tugispetsialisti tööd?

12:09 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mitu küsimust ja mitu teemat te siia minutisse mahutasite? Mina ei pea kõike tagama. Omavalitsuse ja keskvõimu funktsioonid tagavad meie põhiseadus ja meie demokraatlik süsteem. Minu vastutada on eelkõige riigipoolne osa sellest valdkonnast ja koostöö omavalitsustega. Seda ma ka teen.

12:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Helme, palun!

12:10 Mart Helme

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! No klaarime siis edasi avalikult. See sõbralik õlalepatsutus koridoris oli süüdistuse saatel, et me oleme Vene agendid. Aitäh! See, kuhu me teid saatsime – me lihtsalt konstateerisime, kuhu te olete riigi viinud. Teie persooni ei saatnud keegi kuskile. Nii et oleme ikkagi täpsed! Küsimus on järgmine. Te räägite siin sellest, et mitte betoon ei ole oluline, vaid hariduse sisu on oluline. Samas me näeme siiski, et üle 200 miljoni on planeeritud betooni ja mõned miljonid palgatõusu. Kas te ei näe siin vastuolu?

12:11 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma hakkan teid juba tõesti kahtlustama, sest et ainult spioon saab olla nii paranoiline. Mina ei kasutanud kordagi sõnaühendit "Vene spioon", aga ilmselt teil midagi hingel on, ilmselt on teid varem selles süüdistatud. Mina ei ole seda mitte kunagi teinud. Aga seda ma mõnan jah, et teie väide oli, et Eesti riik on sellessamuses – oli vist nii, et meie oleme Eesti riigi sinna keeranud. See võib küll olla õige faktitäpsustus. Aga ma arvan, et Eesti riik ei ole seal, kus te ütlete. Mina olen küll selle riigi üle uhke, aga

samas mitte upsakas. Püüame seda veel paremaks teha.

Kas teil küsimus ka oli või tahtsite lihtsalt neid anatoomilisi detaile arutada? (Saalist esitatakse küsimus.) Aa, aitäh! Ma vastuolu tegelikult ei näe. Ühel juhul on tegemist investeerimisprogrammiga, mida rahastab suurel määral Euroopa Liit tingimusel, et me koolivõrku korrastame. Näiteks põhikoolide ja gümnaasiumide investeringuid võimaldatakse ainult sel eesmärgil, et me teeksite koole ja koolivõrku üldisemalt parajaks. Ka riigigümnaasiumide investeerimisprogramm on selleks, et meil oleks kaasaegsed gümnaasiumid, et enamik neist oleks lahutatud põhikooliosast ja et omavalitsused ei peaks punnitama igaüks oma gümnaasiumi pidada. On sõlmitud väga häid kokkuleppeid, näiteks Tartu linnaga see juba kehtib. Tallinnaga läheb raskemini, aga mitmes maakonnas on need gümnaasiumid tööle hakanud ja mitmega on põhimõtteliselt kokkulepped olemas. Tegu on rahaga, mida ei saa palkadeks maksta, küll aga saab palkadeks maksta riigisisest maksuraha. Euroopa Liidu investeerimisprogramm on suunatud koolivõrgureformile, seda raha ei saa maksta õpetajate palgaks. Küll aga saab õpetajate palgaks maksta raha, mis muidu läheks näiteks seinte värvimiseks. Toompealt selliseid asju tegelikult ei peaks korraldatama.

12:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mailis Reps, palun!

12:13 Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Minister Jürgen Ligi on täna siin puldis rääkinud meile igasuguseid toredaid asju. Üks nendest on see, et minister enam ei peagi tegelema kõigega, mis haridusse puutub. Siiaamaani vastutasid ministrid kogu sisu eest, nüüd on vaid üks tööloik, mida on nimetatud riigi funktsiooniks. Eks me selle debatini ka kunagi jõuame. Täna me arutame põhimõtteliselt kahte küsimust. Esimene küsimus on see, et kohalikult omavalitsuselt võetakse ära see viimane poliitilise mõjuta, erapoolik raha, mida kool saab lapse kohta. Teine aspekt, millest me räägime, on see, et me paneme järjekordselt tule alla tugiteenused, vaatamata sellele, et aasta tagasi pakuti kohalikele omavalitsustele võimalus, et riik võtab selle kohustuse ära. Kuidas te nendele kahele probleemile lahenduse leiate?

12:14 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Suur küsimus on ikkagi see, kas omavalitsustel või, vabandust, kas opositsioonil on see kraan, mille abil ta kogu aeg raha juurde keerab, või me tegeleme siiski maksumaksja raha parimal viisil kasutamise teemaga. Minu arvates see parim kasutamine on kasvatada õpetajate palka ja panustada hariduse kvaliteeti, mitte hoida vägisi üleval suurt koolivõrku. Koolivõrgu otsused tahame jätta omavalitsustele, aga me teeme seda puudutavaid otsuseid ka investeerimisprogrammide puhul ainult koos omavalitsustega. See ei ole mingisugune haridusministri soolo.

Mul on äärmiselt kahju, kui teie küsimuste sissejuhatustes leidub ikka ja jälle mingisugune valelik lause. Mina ei ole öelnud midagi selle kohta, et ma ei peaks hariduses selle või teisega tegelema. Isegi investeerimisteema puutub minusse, isegi tugiteenused puutuvad. Aga ma ei sekku, ma ei võta ära omavalitsuste pädevust otsustada või mingis koolihoones asju korraldada. Selles investeerimiskomponendis ei ole mitte midagi erapooletut. Täpselt sama palju erapooletu on investeerimisprogramm. Mitte mingisuguseid erapoolikuid valikuid siin ei ole, siin on koostöö omavalitsustega ja rasked valikud. Milline kool jääb, kuhu ehitada riigigümnaasium, milline põhikoolivõrk meil edaspidi on, kui paras on tuleviku põhikool konkreetses piirkonnas – see kõik on raskete erialavalikute küsimus, mitte mingite erapoolikute suveräänsete poliitiliste otsuste küsimus, mida teeb haridusminister.

12:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

12:16 Peeter Ernits

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Teie esinemist on nauditav kuulata. Kõik on lollid, tsiteerivad teid valesti, ei saa asjast aru ja eelmise ministri tegemised on praagid. Ma tulen uuesti tagasi sama teema juurde. Ei seda eelnõu, millega te meie ette olete tulnud, ega ka riigieelarve eelnõu ei kooskõlastanud ei maaomavalitsuste liit, linnade liit, rääkimata teistest ühendustest. Mis puutub praaki,

siis mis te arvate, kas teie järglane, ükskõik kes ta on, ei väida, et see eelnõu on praak? Ega teie järeltulijad ei tule sellise jutuga välja?

12:17 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma loodan, et need järeltulijad ei ole sellised, kes hakkavad oma kõnede sissejuhatavas osas lihtsalt valetama. Ma ei ole nimetanud oma eelkäija tööd praagiks. Ma nimetasin seadusandlikuks praagiks üht konkreetset asja, mis kujutas endast kompromissi, mida mu eelkäija praegu enam heaks ei kiida. Ta ei olnud ka tookord selle üle õnnelik, aga ta lihtsalt nägi, et kuidagi tuleb põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega edasi minna. Kui ma ei eksi, oli tegu suure eelnõu ühe detailiga. Sisuliselt ei ole ta seda kunagi heaks kiitnud, ta ei ole iial arvanud, et riik peaks kõik tugiteenistujad oma palgale võtma. Selles mõttes me oleme Jevgeni Ossinovskiga väga üksmeelsed olnud, ei maksa meid vastandada. Kas kunagi minu tegevust praagiks nimetatakse? Kindlasti nimetatakse, juhul kui jääb püsima sama õhkkond, et tulevane haridusminister saab siin saalis lihtsalt halvustada ja eitada, mitte ei pea argumenteerima eelnõude puhul tehtavaid valikuid.

12:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

12:19 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Sellist riigi raha efektiivset kasutamist me oleme näinud näiteks sisejulgeoleku valdkonnas: politseinike palgatõusuks võeti ühest kohast vahendeid, et populistlikke lubadusi anda ja neid täita. See on viinud selleni, et politseisüsteem on hääbumas, politseinikke on puudu, turvalisus on vähenenud, oht on kasvanud. Kas te ei karda, et samasugune olukord võib tekkida haridussüsteemis, kui te võtate kusagilt mingid summad ja suunate teise kohta, aga tagajärg on süsteemi kollaps?

12:19 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei arva, et see küsimus debatti midagi sisulist lisas, see ei puutu tänasesse eelnõusse. See eelnõu räägib õpetaja palga eelistamisest betoonile. Öelge, kas te olete selle poolt või mitte! Te viite juttu ikka sellele, et teil kuskil on üks kraan, kust saab alati raha juurde lasta. Ja ma pean siiski sisejulgeoleku valdkonda kaitsma. Eestis on kuritegevus vähenenud suure kiirusega, need numbrid on isegi hämmastavad. Samas on ka politseinike palgad kasvanud tunduvalt kiiremini kui palgad üldiselt. See on meie valik olnud ja see on olnud ka politseiameti valik. Mina küll ei julgeks seda kritiseerida. Mina arvan, et see on hea tendents. Kui palju täpselt politseinikke on vaja, ei ole minu öelda, ma ei tea seda parajat arvu, aga mulle tundub, et politseiamet teeb häid otsuseid ja sellel on head tulemused.

12:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aadu Must, palun!

12:20 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Siin nimetati ka Tartut ja umbes selles kontekstis, nagu oleks sääl ministeerium – noh, ministeerium ongi osaliselt ju seal – ja kohalik omavalitsus kavandatava meetme osas ühel meelel. Samas ma tean, et Tartu linnavolikogus ja linnavalitsuses on konkreetse eelnõu sisu väga tõsiselt arutatud ja leitud, et see ei arvesta tegelikkust, on propagandistlik, mitte analüütiline. Eelnõu püüab tõestada, et esitatud väited on õiged, et teeme riigigümnaasiumi, ja kohalikul omavalitsusel vabaneb mingi ressurss, samas on teada, et Tamme riigigümnaasiumi asutamine ei võta omavalitsuselt ära Tamme kooli ülalpidamise kulusid. Ja mis eriti oluline: praegune kavand lõhub järjepidevuse. Linn või mis tahes teine omavalitsus peab võtma endale kohustusi, mida vaid investeerimismees abil on võimalik katta. On tunne, et tehakse reformi reformi pärast. Kas nad on teie poole pöördunud ja oma rahulolematust väljendanud?

12:22 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Nad on saatnud ühe äärmiselt keskpärase kirja, mis jõudis ka meediasse. Selles on nad oma rahulolematust väljendanud. Minul tuli seda kirja lugedes tunne, et keegi väike Villu Reiljan paistab

olevat pugenud sinna Tartu Linnavalitsusse. Jutt sellest, et riik ei pea omavalitsustest lugu, et riik üldse kellestki lugu ei pea, tuletab mulle meelde minu esimest päeva Riigikogus aastal 1995, kui keegi hirmsalt kirus kohvikujärjekorras. Ma vaatasin üle öla, üks kiruja oli Villu Reiljan ja teine oli tema parteikaaslane. Mul oli tõesti imelik seda juttu kuulata, aga pärast ma harjusin ära, et tulevadki sellised avaldused, tulebki selline vastandus kõigele, mis valitsus teeb selleks, et riik edasi läheks.

Küll aga sealtsamast Tartu Linnavalitsusest olen saanud kuluaaridest tagasisidet, et tegelikult on neile tähtis investeerimisprogramm, mida pakutakse Euroopa Liidu rahaga. Olen Tartu näitel ka teinud arvutusi (mul ei ole kahjuks neid siin puldis kaasas), kui palju on riik võtnud koolide ülalpidamise kulusid enda kanda, kui palju on riik investeerinud sellessemasse Tamme põhikooli, kui palju on investeerinud gümnaasiumisse, kui suured on gümnaasiumi tegevuskulud. Ausalt öeldes on see täiesti marginaalne. Investeerimiskomponent Tartu linnas on 229 938. See number on mul ees. Aga tunduvat suuremad on need teised. Need on suurusjärgu erinevused. See ongi väga keskmine summa. Kui me järgmine aasta investeerimisprogramme käivitades kulutame omavalitsuste koolivõrgule 15 miljonit, siis investeerimiskomponent 2,6 on juba üle viie korra väiksem. Aga edaspidi saab investeering olema üle 40 miljoni ja investeerimiskomponent erineb juba umbes 15 korda.

Selles mõttes on see üks üsna tühine vaidlus olnud ja ma seda kuluaarivestlust võtan ikkagi väga tõsiselt. Ka Tartu esindaja oli laua taga tookord kevadel, kui me sellest investeerimiskomponendi suunamisest õpetajate palka rääkisime, ja seal ei olnud mitte mingit vastuseisu. Aga loomulikult tekivad karedad kirjad kergesti, kui grupi huvi on keskendunud ainult ühele punktile, mitte suurele ettevõtmisele, mida me teeme omavalitsustega koos. Me ei pea kõiges iga huvigrupiga jõudma üksmeelele, aga suures pildis, koolivõrgu edendamises, me oleme jõudnud üksmeelele. Nad pole küll nende investeerimisprogrammide üle õnnelikud, aga nad on nendega rahul. Nad ei pea seda väikest komponenti kuigi tähtsaks ja tunnistavad ka, et õpetajate palk on hariduse kvaliteedi seisukohast tähtsam kui seinte värvimine.

12:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mailis Reps, palun!

12:25 Mailis Reps

See on küll huvitav, et me oleme jõudnud peaaegu nagu *online*-portaalide anonüümsete allikateni. Kõigi nende seisukohad, kes on avalikult oma eriarvamuse öelnud, te lükkate ümber, viidates väidetavatele kuluaarivestlustele. Väga tore oleks, kui need inimesed tuleksid ka kultuurikomisjoni ja selgitaksid, miks nad väga toetavad seda, et nende investeeringutoetus ära võetaks. Te ütlete, et see summa on marginaalne. Võtame ühe keskmise kooli, see on keskmisel koolil 8000 – 10 000 eurot. Ma pean silmas keskmist kooli sellistes kohtades, kuhu need investeeringurahad loomulikult tulema ei hakka. Ma räägin nendest piirkondadest, kus laste arv kasvab – need on kohad, kus me peame järgmisel aastal leidma ruumid 40–50 uuele klassikomplektile. Mu küsimus on: kuidas te tõlgendate seda, et kõik, kes avalikult esinevad oma nime all, on selle eelnõu vastu?

12:26 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Keegi neist ei esine oma nimel, kõik nad esinevad huvigrupina, kes on nõus iga üksikküsimuse jätma üksikküsimuseks. Aga investeerimiskomponent ei ole üksikküsimus omaette, vaid seotud investeerimisprogrammiga. Seda ma olen siin juba mitu korda öelnud. Viimati võttis sel teemal sõna minu meelest linnade liidu esindaja, teie parteikaaslane, kes väitis ETV-s, et seda raha on hädasti vaja kaasfinantseerimiseks ja et üks see investeerimisprogramm nõuab ju kaasfinantseerimist. Tegelikult on niisugune, et me põhikoolide programmis pigem ei nõua üldse kaasfinantseerimist ja see ongi lisaraha põhikoolidele. Riigigümnaasiumide programm aga on tehtud kooskõlas omavalitsustega. Kui nad vähegi paneksid selle teadmise sellesse konteksti, siis nad ei kirjutaks nii kareid kirju. Ega see mittekooskõlastamine ei ole midagi ootamatut. Nad oleksid nõus need 2,5 miljonit ka endale jätma lisaks sellele 2,5 sajale, mis nad kuue aasta jooksul saavad. Selles mõttes on need seisukohad ootuspärased. Aga otsuseid on riigis siiski vaja langetada. Ja palun tulge siia pulti ja öelge, et teie ei toeta õpetajate palga tõstmist, teie tahaksite, et omavalitsus värviks olemasolevaid koolimaju koolivõrku reformimata.

12:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

12:28 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kultuurikomisjoni liikmena on minule küll kättesaadav olnud ainult Tartu linnapea Urmas Klaasi kiri, milles antakse teada, et neid seadusmuudatusi ei kooskõlastata. Ma küsingi teie käest, kas teil on mingi teine kiri, mis on äärmiselt keskpärane ja viitab nagu Villu Reiljanile. Mina ei saanud sellest vihjest aru, ütlen ausalt.

12:28 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mina sain aru, mis ma ütlesin. Ma ütlesin seda teadlikult. Ma ei usu, et Urmas Klaas mulle silma vaadates, nagu ta vaatas tookord kevadel, kui me seda teemat arutasime, midagi sellist paberile paneks. Jutt sellest, et riik ei pea omavalitsustest lugu, on väga Villu Reiljani jutu moodi. See ei viita arutlusele, kas see otsus on struktuurselt hea või mitte, kas õpetajate palk on eelistatum kui betoon või mitte. See jutt on väga selgelt ühe huvigrupi ehk siis omavalitsuste huvi väljendus. Ja seda ootuspäraselt – see on väga ootuspärane seisukoht, aga mitte nii kirglik, nagu see sinna paberile kirja sai.

Kui me näiteks viie aasta pärast analüüsiksime investeringuid Tartu linnas, siis me näeksime, et Tartu linnapea silmad on hoopis teistsugused, kui selle kirja alusel oletada võib. Teiselt poolt on suur osa Tartusse tehtud investeringutest ja kulu kokkuhoiust juba praegu tegelikkus. Gümnaasiumi on linn juba saanud, Tamme kooli ja Emajõe kooli investeringud on ta juba saanud. Neil on ainuüksi tänu sellele remondile olnud suur kokkuvõtte, aga neil on olnud selge kokkuvõtte ka tänu sellele, et nad ei pea oma gümnaasiumi, Tartu Tamme Gümnaasiumi ülalpidamiskulusid enam katma. Minu mälu järgi on see aastane majanduskulu suurem kui too investeerimiskomponent või vähemalt sellega samas suurusjärgus. Tartu on kindlalt väga palju võitnud. Halvemini tunnevad ennast need omavalitsused, kes on oma täiskomplektis koolivõrgu hoidmiseks liiga väikesed. Nemad tõesti peavad probleemile lähenema piirkondlikumalt. See ongi riigi ülesanne, et vaadata koolivõrku piirkondlikumalt. Me vaatame niimoodi ka kutseharidusvõrku palju suuremas regioonis kui maakond, rääkimata sellest, et me vaatame koolivõrku laiemalt, kui on vald. Iga vallavanem teab, et nad on väga kehvast olukorras, kui nad ei vaata suuremat pilti ja püüavad ka väiksema laste arvu korral olemasolevat koolivõrku hoida. See on osa reformist, kus kõik muudatused ei ole meeldivad, aga usun, et igas vallavanemas on siiski nii palju riigimehelikkust, et ta saab aru, miks riik praegu niimoodi tegutseb.

12:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kadri Simson, palun!

12:31 Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Jürgen Ligi! Ma saan aru, et te praegu selgitate, et investeerimiskomponent tuleb omavalitsustelt ära võtta selle jaoks, et õpetajate palgatõusuks leida 1,5% puudu olevat palatõusufondi. Eelmisel nädalal me arutasime siin Riigikogu saalis tuleva aasta eelarvet. Keskerakonna fraktsioon tegi ettepaneku leida 6,3 miljonit, et kate õpetajatele antud lubadusele oleks olemas.

Rahandusministeeriumi ametnik ütles, et pole probleemi, teil on see raha tegelikult olemas, te ei pea selleks mingeid lõikeid tegema. Ma ei küsi, kummal õigus on. Ma küsin, mis takistas teid Rahandusministeeriumiga järgmise aasta eelarvet nii koostamast, et ei peaks selliseid lõikeid tegema. Miks ei olnud eelarvesse kohe planeeritud õpetajate palga tõstmiseks vajalikud summad?

12:32 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mitte miski mind ei takistanud. Need ettepanekud ma tegin, aga Rahandusministeeriumis on natukene teistsugune rutiin tekkinud, kui oli siis, kui mina seal olin. See, et raamatupidajad arvutavad mingisuguse minimaaltaseme kulusid ega jälgi poliitilisi eelistusi, mis valitsus on oma programmides teinud, on mulle uus olukord. Aga pöördume selle teema juurest siiski ära. Minu põhiline kohustus on need ressursid, mis haridusel kasutada on, kulutada parimal viisil. See, et kusagilt halvale süsteemile raha lihtsalt peale kallatakse, tõesti minu missiooniga kooskõlas ei ole. Ma ei taha nn rumalat raha oma eelarvesse juurde, ma ei taha rumalaid kulusi. Aga koolivõrgus tehakse väga palju rumalaid kulusid, kuigi targemad kulud on tehtavad ja neid tuleks eelistada.

12:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kersti Sarapuu, palun!

12:33 Kersti Sarapuu

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Sa alaväärtustad ilmselgelt investeeringukomponendi osatähtsust kohaliku omavalitsuse eelarves. Kui ma olin linnapea, siis me kasutasime alatihti just kaasosalusena seda investeeringukomponenti arvutipargi suurendamiseks, füüsika- ja keemiakabineti inventari soetamiseks jne, jne. Sa väidad, et need suured betoonivalamised tulevad ilma kaasfinantseeringuta, aga kust leiab omavalitsus raha just väiksemate investeeringute tegemiseks?

12:34 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Täna! Nii väeti omavalitsus ka ei ole, et ta ei suudaks väiksemaid investeeringuid teha. Aga veel kord: me ei võta kelleltki mingit raha ära, me muudame otstarvet. Me arvame, et omavalitsuste õpetajad peaksid saama kõrgemat palka, see on selle eelnõu eesmärk. Me ei võta seda raha ära. Haridustoetus kasvab, mitte ei vähene. Veel kord: haridustoetus kasvab, lihtsalt üks lahter jääb seal väiksemaks.

12:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Laine Randjärv, palun!

12:34 Laine Randjärv

Austatud minister! Ma lihtsalt tunnen vajadust olla kollegiaalselt solidaarne Tartu linnapea Urmas Klaasiga. Kui kohaliku omavalitsuse juht või keegi teine avaldab seisukohta, arvestades oma linna arengukavasid, muid plaane ja volikogus vastuvõetud otsuseid, siis see kindlasti ei ole vastandumine ühele ministrile või valitsusele, vaid lihtsalt oma asjade eest seismine. Selles mõttes on vaba arvam avaldus kindlasti teretulnud. Tuleb öelda, et ka kohalike omavalitsuste liidud tervikuna – mitte ainult Urmas Klaas, vaid ka mitmed teised – on märku andnud, et nad tegelikult selle eelnõuga rahul ei ole. Samas ma ei taha sellega öelda, et investeering on tähtsam kui inimene, pigem tahan lihtsalt sellisele hoiakule tähelepanu juhtida. Kas kohalikud omavalitsused siiski võivad avaldada oma arvamust või mitte?

12:35 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See ongi nende kohus. Ja ka mina ütlesin, et see Tartu linna kiri seisis oma asja eest. Aga mina tahaksin, et me seisaksime koos ühise asja eest, mis on Eesti haridus, ega süüdistaks üksteist väidetega, et me ei pea üksteisest lugu. Minu arust ei olnud selle kirja sõnastus lugupidav ühise eesmärgi vastu, mis on ajakohane koolivõrk ja motiveeritud õpetaja. See on meie ühine asi. Huvigruppi võib võtta täiesti neutraalse sõnana, aga see oli selgelt huvigrupi kiri kurjemas sõnastuses, kui ta oleks võinud olla. Samas olen ma omavalitsustega rääkinud silmast silma ja tean, et nende suurem grupihuvi kui too 2,6 miljonit suure kamba peale on tegelikult saada kooli investeeringuid, ja selles ühtivad meie arvamused sada protsenti. Ning selle nimel teeme omavalitsustega koostööd.

12:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaanus Karilaid, palun!

12:37 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea minister! Haapsalu linnapea reformierakondlane Urmas Sukles on samuti väitnud, et praegune muudatus tuleb õppekeskkonna arvel. Kas ta on millestki valesti aru saanud? Mis ma saan talle edasi öelda?

12:37 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Kui ta peab õppekeskkonnaks olemasoleva värvimist ja putitamist, siis tõenäoliselt küll. Ma Haapsalu koolivõrguga hästi kursis ei ole, ei ole lihtsalt vajadust olnud. Aga me teeme sinnakanti ju samamoodi investeeringuid selle nimel, et õppekeskkond oleks mõeldavaist parim. Samas ei ole eesmärk olemasolevat iga hinna eest säilitada, vaid õpetajate palka tõsta ja pakkuda parimat

koolikeskkonda. Jällegi, natuke liiga väikese haardega on need seisukohad, puudutavad ainult ühte artiklit. Tegelikud aastased kulutused koolivõrgule on palju-palju suuremad. Ei oleks vaja selle seinavärvimise raha eest nii tuliselt seista, kui alternatiiv on õpetajate palga tõstmine.

12:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Helme, palun!

12:38 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Siin saalis on täna päris üheselt selgeks saanud, et see eelnõu on järjekordne ühiskonda lõhestav eelnõu. Kui nende ettepanekute vastu on isegi teie erakonna asutajaliikmed ja muud tugisambad, rääkimata kohalike omavalitsuste esindajatest, rääkimata erakoolidest ja erakoolides õppivate laste vanematest, siis neist jälle teerulliga üle sõita ja valitsusfraktsioone kummitemplina kasutada ei ole moraalne. Kas te ei arva, et valitsus peaks selle eelnõu tagasi võtma?

12:39 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Erakoolid ei ole olnud selle eelnõu vastu, nad tahaksid väga õpetajate palka tõsta. Neil ei ole vahet, kas see raha läheb investeerimiskomponendiks või õpetajate palgaks, sest nad tahavad maksta õpetajatele kõrgemat palka ja nad saavad selle raha. See eelnõu ei vähenda toetust nendele. Mis puutub lõhestamisse, siis tegu on teie valikuga. Kui te ennast kogu aeg kummitemplina ette kujutate ja sisulisest debatist kõrvale hoiate, siis see on jah selline lõhestav hoiak. Aga te ju ei võrdle alternatiive, te ju ei räägi midagi koolivõrgureformist. Te ainult süüdistate ja otsite tüli. Mind see ei rahulda ja mina ei ole teiega nõus.

12:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Head kolleegid, enne kui me läheme kultuurikomisjoni esindaja ettekande juurde, tuleb meil teha hääletus, kuna õiguskomisjon on teinud ettepaneku pikendada tänase Riigikogu istungi tööaega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Läheme selle hääletuse juurde. Vabandust! Martin Helme, palun!

12:42 Martin Helme

Mul oli sõnasoo enne, kui hääletus välja kuulutati. Ma palun enne hääletust Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel kümme minutit vaheaga.

12:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Austatud kolleeg! Te olete hiljaks jäänud, enne kutsungi käivitamist teie nime tablool ei olnud. (Saalist kostab vastulause, et nimi oli tablool.) Ei, nime tablool ei olnud.

Head kolleegid, panen hääletusele õiguskomisjoni ettepaneku pikendada tänase Riigikogu täiskogu istungi tööaega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 50 Riigikogu liiget, vastu 25, erapooletuid oli 5. Ettepanek leidis toetust, tänane tööaeg on pikendatud.

Läheme edasi. Kultuurikomisjoni ettekandeks palun kõnepulti komisjoni esimehe Laine Randjärve!

12:44 Laine Randjärv

Austatud aseesimees! Head kolleegid! (Juhataja helistab kella.)

12:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolleegid, istung läheb edasi!

12:44 Laine Randjärv

Vabariigi Valitsus algatas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (140 SE) 16. novembril. Eelnõu arutati kahel kultuurikomisjoni istungil. 16. novembril tutvustas

haridus- ja teadusminister valitsuse esindajana eelnõu kultuurikomisjonis. Minister Ligi selgitas, et eelnõu kohaselt seatakse riikliku haridustoetuse prioriteediks õpetajate töötasu kasv. Eelnõu järgi suunatakse haridustoetusest keskmiselt ca 2,6 miljoni euro suurune investeeringukomponent õpetajate töötasu kasvuks. Samuti said kultuurikomisjoni liikmed infot koolivõrgu korrastamiseks plaanitava summa kohta, mis peaks järgmisel kuuel aastal olema keskmiselt 40 miljonit eurot aastas. Kuna praegu kehtiva seaduse kohaselt on lubatud investeerimiskomponendi arvel vajaduse korral tasustada ka tugispetsialiste – need on psühholoogid, logopeedid ja sotsiaalpedagoogid –, siis esitasid mitmed komisjoni liikmed ka selle kohta küsimusi.

Laine Randjärve ja Mailis Repsi küsimusele tugispetsialistide edaspidise rahastamise kohta anti vastus, et omavalitsuste funktsioon on tagada tugiteenuste korraldus ja nende kulude katmine, sest kohalik omavalitsus vastutab kohapealse koolikorralduse eest. Mailis Repsi küsimusele e-õppevara kättesaadavuse ning investeeringutoetuse kaotamise kohta vastati, et Haridus- ja Teadusministeerium investeerib tasuta õppevarasse, mis on kõikidele kättesaadav. Ligi selgitas, et riik pakub hariduse sisu ning kohalik omavalitsus tagab keskkonna. Krista Aru küsimusele, kuidas on plaanis lahendada omavalitsuste protesti investeeringukomponendi kaotamise kohta, vastati, et peamiselt tuleb arendada koostööd koolivõrgu korrastamisel. Väidetavalt on omavalitsused huvitatud suuremate investeerimisprojektide töösseminekust, mitte niivõrd väikesest investeerimiskomponendist, millega investeeringuid teha ei olevatki võimalik. Tõdeti, et omavalitsusi huvitavad kokkuvõttes kulude sääst ja kvaliteetsed koolid. Krista Aru, Märt Sultsi, Yoko Alenderi ja Mailis Repsi küsimusele tugispetsialistide teenuse kättesaadavuse ja Rajaleidja keskuste kohta vastati, et need keskused loodi omavalitsuste võimekuse tagamiseks. Kalle Muuli küsimusele, kas pikaajaliste investeeringutega seotud investeeringutoetuse kaotamine ei too seaduse lühikese jõustumistähtaja tõttu kaasa kohtuasju seoses õigustatud ootuse rikkumisega, vastati, et õiguskantsleri analüüsi põhjal põhiseaduse seisukohast probleemi ei ole. Mailis Repsi küsimusele, kas on kavas võtta põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses vähemaks kohaliku omavalitsuse kohustusi õpilaste individuaalvajaduste täitmiseks, vastati, et raskema haridusliku erivajadusega laste õppe korraldamine võetakse 2020. aastani riigi kanda. Kergema haridusliku erivajadusega laste toetamiseks on loodud Rajaleidja keskused ja kohaliku omavalitsuse ülesandeid püütakse tsentraalse teenusepakkumisega toetada.

16. novembri istungil eelnõu kohta otsust vastu ei võetud. Küll aga otsustas kultuurikomisjon teha eelnõuga seoses kohtumisi ja arutelusid kohalike omavalitsusliitude esindajatega, et kuulata ka teise osapoolte seisukohti selles küsimuses. Tõele au andes tuleb ka kirjeldada üldist meeleolu kultuurikomisjonis. Kõige rohkem uuriti tugispetsialistide rahastamise võimalusi. See mure oli peaaegu kõikide kultuurikomisjoni liikmete südames. Tugispetsialistide pärast muretsetakse sama palju kui pedagoogide pärast, nii et võib-olla peaks edaspidi arutama, kas sotsiaalpedagoog ja logopeed ja psühholoog võiksid olla pedagoogilise personaliga võrdselt väärtustatud. Järjest rohkem on maailmas praktikat, et eksperdid või, ütleme, valdkonnaspetsialistid õpetavad aineid. Järjest rohkem on vaja kohapealseid tugiteenuste pakkujaid. Tundub, et keskuste pakutavast tsentraalsest teenusest ei pruugi alati abi olla, seda vajatakse järjest rohkem. Niisugune hoiak jäi kultuurikomisjonis tervikuna domineerima.

17. novembri istungil tegi komisjon eelnõu kohta menetlusotsused. Konsensuslega otsustati saata eelnõu täiskogu 24. novembri istungi päevakorda ning määrata komisjoni esindajaks komisjoni esimees Laine Randjärv. Kui pandi hääletusele ettepanek esimene lugemine lõpetada, siis see sai komisjonis 5 poolthäält ja 5 vastuhäält, mistõttu ettepanek ei leidnud toetust ja komisjoni ettepanek on eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Juhul kui eelnõu esimene lugemine siiski lõpetatakse, palub komisjon määrata muudatusettepanekute tähtjaks kümme tööpäeva. Täna tähelepanu eest!

12:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Kadri Simson, palun!

12:50 Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Laine Randjärv! Me kuulsime just Jürgen Ligi väitmas, et omavalitsused peaksid olema õnnelikud, et neilt selline investeerimiskomponent ära võetakse, et see on nende enda huvides. Ometi Tartu linn, kust ka teie pärit olete ja kus te olete olnud linnapea, ütleb, et see on ebaõiglane. Kas te tutvustaksite Tartu linna seisukohti, miks investeerimiskomponendi äravõtmine neid õnnelikuks ei tee?

12:50 Laine Randjärv

Aitäh! Mina võin tutvustada oma isiklikke seisukohti. Ma kahjuks Tartu linna nimel rääkida ei saa, sellepärast et ei ole ma seal ei volikogu liige ega ka linnavalitsuse liige. Keeruline on kommenteerida, mida Tartu linn oma kirjaga öelda tahtis või mida Urmas Klaas arvas. Siiski ma arvan, et pigem ollakse õnnelikud võimaluse üle saada rohkem investeringuid eurosummadest, mis selleks on planeeritud.

12:51 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Martin Helme, palun!

12:51 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleeg, küsin teilt sama, mida küsisin enne härra ministrilt. Sellest oli eile kultuurikomisjonis ka juttu. Kas teie hinnangul see 11,78%, mis tulumaksu laekumistest kohalikele omavalitsustele läheb, on piisav summa, et kohalikud omavalitsused saaksid täita neile pandud kohustusi? Need kohustused on neil kõige suuremad minu arvates sotsiaal- ja haridusvaldkonnas.

12:51 Laine Randjärv

Ma vastaksin niimoodi, et raha ei ole kunagi piisavalt. Alati tundub, et ideid on rohkemaks, kui on raha.

12:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem küsimusi teile ei ole. Läheme fraktsioonide esindajate läbirääkimiste juurde. Lauri Luik, Reformierakond, palun!

12:52 Lauri Luik

Hea Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Selle eelnõu mõte on minu arvates igati kiiduväärne: tõsta õpetajate palka, suunates 2,6 miljonit eurot, mis on senise investeerimiskomponendi osa, õpetajate palgafondi, mis võimaldab meil liikuda oma eesmärgi poole, suurendades õpetajate palka esialgu ca 1,4%. See aga tähendab, et edaspidi saab koolipidaja töötajate toetust kasutada üksnes õpetajate töö tasustamiseks. Enam ei saa seda raha kasutada koolihoone remontimiseks või näiteks tugispetsialistide töö tasustamiseks.

Olgu meeldetuletuseks öeldud, et investeerimiskomponent oli algselt mõeldud osana riiklikust programmist, et soodustada koolide kordategemist. Kahjuks on investeringukomponendi summad viimase kuue aasta jooksul drastiliselt vähenenud – 16 miljonilt eurolt 2,6 miljoni euroni –, nii et need on oma esialgse eesmärgi suuresti minetanud. Eelnõuga pakutakse investeringukomponendi alternatiiviks Euroopa struktuurifondide vahendeid järgmise 5–6 aasta jooksul kokku pisut üle 240 miljoni euro, mille eest saab kas rekonstrueerida oma koole koolivõrgu korrastamise kontekstis, maksta õpetajate ja koolijuhtide täiendusõppe eest või arendada digitaalset õppevara.

Selle ülla lõppeesmärgiga eelnõu juures on siiski mõned agad, millele ma siinkohal tahan tähelepanu juhtida. Esiteks see, et Eesti Linnade Liit, Eesti Maaomavalitsuste Liit ja ka Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus eelnõu ei toeta. Eelkõige on nad välja toonud selle, et muudatuste tegemiseks ja oma arvamuse avaldamiseks oli jäetud ebaproportsionaalselt lühike aeg. Ometigi me soovime teada, mis on nende osapoolte arvamus, ja seetõttu sellist asjaajamist minu hinnangul kindlasti heaks kiita ei saa. Teine aga on see, et mitmed kohalikud omavalitsused väidavad, et neil on investeringukomponendiga seotud õigustatud ootused, kuna nad on omal ajal võtnud laenu ja selle raha eest oma koolimaju remontinud. Neil on õigustatud ootus, et toetav investeringukomponent ei kao. Kolmas aga on see, et kohalike omavalitsuste sõnutsi läheb üle poole nendest Euroopa Liidu vahenditest, mis me oleme ette näinud, riigigümnaasiumide remontimiseks, HEV-koolide arendamiseks ja riigi kutseõppeasutuste korrastamiseks. Circa 100 miljonit jääb nendele põhikoolidele, mida saaks remontida. Rõhutatakse ka seda, et sellel puhul on tarvilik ka omavalitsuste omafinantseering 15%. Sellest kõigest tulenevalt mõned ettepanekud.

Palun kolm minutit lisaega!

12:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaega!

12:56 Lauri Luik

Kindlasti tuleb nimetatud osapooli komisjoni aruteludesse aktiivselt kaasata, et saada teada, millised on nende konkreetseted ettepanekud. Tuleb nad ära kuulata ja võimaluse korral nendega nii palju kui võimalik arvestada. Kompromissettepanekuna tasub kaaluda võimalust lubada kohalikel omavalitsustel vahendite ülejäämisel, kui õpetajate palgad on makstud, kasutada ülejäänud raha kas kooliruumide remontimiseks, tugipersonalile palga maksmiseks või mis iganes muuks vajalikuks ettevõtmiseks. Selles kontekstis on usalduse küsimus minu arvates ülitähtsal kohal. Me peame omavalitsustele näitama, et me usaldame neid, et me peame neid kompetentseks otsustama ise selle üle, mida teha, kui on tagatud õpetajate palga maksmine. Kuigi riik kavandab Euroopa Liidu vahenditest toetada suuremahulisi investeeringuid, tasuks komisjonis siiski otsida teid, kuidas võimaldada kohalikel omavalitsustel ka väiksemate investeeringute toetuseks lisaraha taotleda. Oluline on kõige selle juures minu hinnangul rõhutada ka seda, et me peame vaatama pikemat perspektiivi, kuna Euroopa Liidu raha on meil teatavasti kasutamiseks teatud perioodil. Mis saab pikemas perspektiivis meie omavalitsustest ja nende investeeringute võimalustest, sellele tuleks juba täna tähelepanu pöörata.

Kokkuvõtteks. Selle eelnõu eesmärk, nagu ma mitu korda olen rõhutanud, on tõsta õpetajate palka. See on üllas eesmärk ja sihiks seatud nii Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis kui ka elukestva õppe strateegias. Kindlasti tuleb selle teemaga edasi minna, õpetajate palka tuleb tõsta, kuid seda tuleb teha konstruktiivses koostöös meie kohalike omavalitsustega. Ma väga loodan, et kohalikud omavalitsused ja asjasse puutuvad organisatsioonid saavad veelgi aktiivsemalt sellesse protsessi kaasatud. Jõudu meile kõigile selleks, eriti kultuurikomisjonile! Aitäh!

12:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mailis Reps Keskerakonna fraktsioonist, palun! Viis pluss kolm minutit.

12:59 Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head kolleegid Riigikogu liikmed! Olgu siis kõigepealt ära märgitud, et arusaadavalt ei olnud Jürgen Ligil võimalik enam debatil osaleda. Eks seegi ole üks märk.

Ma alustan, kui lubate, Jürgen Ligi just äsja kõnepuldist öeldud sõnadega, et tema ei pea kõike tagama ja tegema, temal on teha riigipoolne osa. Täpselt seda me täna siin arutamegi, et minister suhtub raha kasutamise aruteludesse selliselt, et vahet pole, mille arvel me raha kokku korjame, peaasi, et see, mida minister peab täna prioriteediks ehk õpetajate palga tõus, olgugi et vaid sutsuke üle 1%, saab tehtud. Mida me siis täna arutame? On kaks põhimõttelist küsimust ja need mõlemad on küsimuste-vastuste voorus hägustunud. Peamine on olnud arutelu selle üle, nagu ka minister korduvalt rõhutas, kumb on tähtsam, kas ajud või betoon. Teine aruteluteema on see, kuidas kasutada tugiteenuseid. Nüüd järjekorras mõlemast.

Tekkis küsimus, kas see, et kohalikud omavalitsused, maaomavalitsuste ja linnade liit ning erakoolide esindajad eelnõu ei kooskõlastanud, ei tähendagi meile midagi. Minister ütles, et ei maksa aega raisata, et siis jääb riik seisma, tema aga peab otsustama. Täna on minister otsustanud, et kohalike omavalitsustelt tuleb ära võtta 2,6 miljonit eurot investeeringuraha, tõsta see ümber õpetajate palgafondi. Natuke üle 1% saab palgatõusu, aga abiks seegi. Vastu on siin käidud argument, et tulevad Euroopa rahad. Nagu eelkõneleja Lauri Luik juba ütles, sealt tuleb põhikoolide rahastusse vaid 100 miljonit. Ja siinkohal tuleb rõhutada, et seda raha saavad ainult need, keda haridus- ja teadusminister otsustab toetada. Ehk siis tuleb tagasi süsteem, mistõttu kunagi riiklike investeeringute programm Res Publica kõval eestvedamisel investeeringukomponendiks ümber tõsteti. Järjekordselt hakatakse raha jaotama ühe või kahe inimese suvast ja poliitilisest tahtest lähtuvalt. Just seetõttu investeeringukomponent aga ju tekkiski, et iga kool, ükskõik, on ta väike või suur, saab sellegi pisku, millega iga aasta arvestada, et ta saab plaanida, kui palju ta koolimajas remonti teeb, milliseid seinu värvib. Seinte värvimine on siin küll palju hukkamõistu pälvinud.

Tuleb ka arvestada, et järgmise investeeringute kava järgi antakse raha vaid nendele kohalikele omavalitsustele, kes näitavad, et nad võtavad koolivõrku koomale. Nii rõõmus on vaadata järgmist aastat. Jah, kohati tõmmatakse koolivõrku koomale, aga on väga palju omavalitsusi, kes on silmitsi olukorraga, kus neil on paljud lapsed ümber asunud. Harjumaal ja Tartu vallas tuleb täiesti tõsiselt arutada, kuidas avada uusi klassikomplekte, kui ei taheta jälle avada kolmandaid vahetusi. Ja need koolid ju järgmisest investeeringukavast raha ei saa, sest nemad ei näita, kuidas nad koolivõrku

koomale tõmbavad.

Sellest on täna veidike vähe räägitud, et investeeringukomponent võetakse ära ka erakoolidelt, kuhu ei anta mitte midagi asemele. Tõepoolest olid ka nemad vastu investeeringukomponendi kaotamisele. Aga veelgi olulisem aspekt on see, et minister just veidi aega tagasi selgitas, et see oli üks viga. Minister Ossinovski justkui tegi vea, tutvustas asja Riigikogule valesti ja investeeringukomponenti tehti väike muudatus. Mida aga eelmine Riigikogu tegelikult otsustas? Kõigepealt tuli uus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, mis nõudis riigilt ja kohalikelt omavalitsustelt koolipidajatena, samuti erakoolidelt, et tuleb tegeleda erivajadustega lastega kas individuaalselt, väikeklassis, tugiteenuseid osutades vms. Sealjuures tuli kohalikele omavalitsustele ka uusi kohustusi, mille kohta omavalitsused küsisid, kuidas neid rahastatakse. Üks uus nõue oli sotsiaalpedagoogi abi. Selle peale pakuti välja, et antakse ühekordselt toetust veidi alla kolme miljoni. Üks kord anti toetust, teine kord anti toetust, siis aga tuli aeg, kui minister oli vahetunud. Uueks ministriks sai Jevgeni Ossinovski ja tema käest küsiti, et paar korda anti seda raha, mis siis nüüd saab. Seda raha enam ei olnud, kõik vabad vahendid otsustati suunata õpetajate palgafondi. Ja minister pakkus välja, et võtame kasutusele investeeringukomponendi. Nii et kogu see jutt, et siin vastandatakse investeeringuid ajudele, on pehmelt öeldes vale. Tegelikult vastandatakse juba neljandat korda – uues Riigikogu koosseisus küll esimest korda, aga Riigikogu ajaloos neljandat korda – tugiteenuseid õpetajate palgafondile. On nagu olemas õpetajad ja veel on õpetajate toas mingi seltskond, kes ei ole justkui õpetajad, kes on logopeedid, sotsiaalpedagoogid, koolipsühholoogid ja eripedagoogid. Liidame neile veel õnnetud koorijuhid ja loodusringide juhatajad, kes ka koolimajast vahel läbi käivad. Kui nad ei satu just olema loodusõpetajad, vaid on kõrvalt huvikoolist, kes annavad ringitunde, siis nad nagu ei tohikski õpetajate tuppa tulla. Vaadake, meil on üle 20 aasta olnud traditsioon, et nad on kõik pedagoogid. Nad on kõik pedagoogid! See, et omal ajal tehti PGS-i justkui tehniline muudatus, et on olemas õpetajad ja on olemas pedagoogid, tähendas tegelikkuses aga seda, et riik hakkas rahastama ainult üht väikest segmenti ja teistega poleks nagu asja. Tegelikult me selle tänase ja homse hääletusega ning seaduse vastuvõtmisega järjekordselt ütleme, et tugiteenused ei ole vajalikud. Aga need on väga vajalikud. Kompromiss on esiteks see, et ma väga toetan kultuurikomisjoni seisukohta seda esimest lugemist mitte lõpetada ja saata see eelnõu tagasi Vabariigi Valitsusse arutelule. Kui komisjoni ettepanek peaks siin saalis toetust mitte leidma, siis ma väga palun, et me vähemalt avaksime palgafondi selliselt, et kohalik omavalitsus saaks ka edaspidi otsustada, et tasu tugiteenuste eest on palgafondi osa. Aitäh!

13:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Martin Helme, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, palun! Viis pluss kolm minutit.

13:07 Martin Helme

Härra eesistuja! Head kolleegid! Mailis Reps rääkis probleemi sisust väga täpselt ja väga hästi. Mina tahaksin rääkida natukene üldfilosoofilisemalt. Minister Ligi heitis meile ette, et me jaurame vale seaduseelnõu üle. Võimalik. Aga me jaurame üldse selle üle, mismoodi Eestis haridust edendatakse ja kuidas riiki valitsetakse. See on meie silmis suur probleem ja te kuulsite, kuhu Eesti riik on meie arvates jõudnud.

Siin kõlas enne ka, et kui kõik teised tunduvad lollid olevat, siis äkki on ikkagi probleem endas. Tuleb välja, et inimesed ei tea, mida nad tahavad ja mida nad on rääkinud või kirjutanud. Kõik, mis nad on kirjutanud, tegelikult tähendavat midagi muud kui seda, mis nad on paberile pannud. Selline suhtumine on sellele valitsusele ja eriti äsja puldis käinud ministrile muidugi sümptomaatiline. Ma olen eriti hämmingus sellest, kuidas hariduse rahastamisel vastandatakse kõiki teisi kulusid õpetajate palkadele. See lihtsalt ei ole korrektne. Kujutada ette, et ainult see on riigi raha, mida liigutab Jürgen Ligi või haridusministeerium, ei ole korrektne. Kogu praeguse arutelu kontekstis ja ka selle arutelu kontekstis, mis tuleb erakoolide rahastamise ümber, ilmneb suhtumine, et kohalikud omavalitsused on huvigrupp, nagu Jürgen Ligi ütles. Kõik teised on huvigrupid, aga riik – see on tema. See ei ole õige viis ühiskonna asju korraldada.

Mille üle praegu vaidlus käib? On selge eesmärk haarata võimalikult palju rahavoogusid haridusministeeriumi kätte, võimalikult kitsasse ringkonda. Ja võimalikult palju neid kulusid, mis ideoloogiliselt korda ei lähe või mille üle ei saa kontrolli kehtestada, mille kasutamist ei saa käsutada haridusminister, soovitakse lükata omavalitsuste kaela. Omavalitsustele on jäetud seesama 11,78%, aga samal ajal pannakse neile kogu aeg kohustusi otsa. Ja siis me kuuleme Reformierakonna esindajalt, et

meil on päris hea tasakaal. Siin ei ole tasakaalust juttugi! Raha ei olevat kunagi piisavalt. Ma siiski juhin tähelepanu sellele, et Euroopa Liidu võrdluses – me ju armastame ennast võrrelda Euroopa Liidu teiste riikidega ja keskmiste näitajatega – läheb Eesti SKT-st hariduse peale täiesti viisakas protsent. Me oleme oma hariduskuludega üle Euroopa Liidu keskmise.

Aga meie probleem on selles, et maapiirkondades pannakse koole kinni. Seesama n-ö koolivõrgu reform – keegi ei varja, et see on eufemism koolide sulgemisele. Eriti totakas on see, et samal ajal ehitatakse uusi koole juurde, käib uute riigigümnaasiumide ehitamine. Miks asutatakse jälle riigigümnaasiume? Selsamal põhjusel, et rahavood, palgapoliitika, personalipoliitika ning see, mida õpetatakse ja kuidas õpetatakse, ei oleks mitte kohaliku omavalitsuse või ka eraalgatuse otsustada, vaid selgelt ministriumihjata. Ühest otsast paneme koole kinni, teisest otsast ehitame hirmkalleid uusi koole. Kusjuures need riigigümnaasiumid, mida ehitatakse hiigelsuure raha eest, on üledimensioneeritud. Juba on ehitatud ja veel on ehitamisel koolid, mis ei tule õpilasi täis. Konkreetselt võib tuua Valga ja Põlva näite. Nagu tark raamat ütleb, raha on kõige kurja juur. See kurja juur peab praeguse valitsuse loogika järgi olema selgelt ministriumih käes.

See ei ole kodanikuühiskond, see ei ole koolivõrk, mis oleks konkurentsivõimeline pikas plaanis. See ei ole laste, lastevanemate ja õpetajate jaoks meeldiv, hea ja produktiivne keskkond. Kogu see sõda, mis siin käinud on, ei käi ainult ühe või teise komakoha ümber. Kõik, kes sellest asjast veidigi läbi näevad ja sellesse süvenevad, saavad aru, et jutt käib sellest, et hoida rahakoti rauad võimalikult rangelt ministri käes. Ja see ei ole hea. Aitäh!

13:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Krista Aru, Eesti Vabaerakonna fraktsioon, palun!

13:12 Krista Aru

Härja juhataja! Austatud rahvaesindajad! Ma olen Vabaerakonna fraktsiooni esindajana väga rahul Mailis Repsi selge, ülevaatliku ja sisuka esinemisega, mis andis täieliku pildi kogu sellest keerulisest problemaatikast. Samas tahan meie tänasesse arutlusse lülituda ühest teisest rakursist.

Õpetaja peab saama väärilist palka. Me oleme sellega kõik väga nõus ja oleme ka seda meelt, et siiani pole probleemi suudetud lahendada. Me võime küsida, miks. Kus on siis nende hädade põhjus, kui me kõik seda väga tahame ja õigeks peame? Kus on tõrge tekkinud? Minu meelest on asi seda hullem, et selleks on mitu põhjust, aga peamine põhjus on siiski see, et aastate kaupa on jäänud defineerimata hariduse vajadus ühiskonna jaoks, hariduse eri astmete ja kogu koolivõrgu muutuvast olukorras teisenenud funktsioonid ja tähendus. Õpetaja ei pea ju ainult saama väärilist palka. Õpetajale peab olema tagatud ka autoriteet ja tema õiguslik seisund peab ühiskonnas paranema. Seda pole võimalik saavutada ainult sellega, et me anname palka juurde. Tõesti, palk on üks olulisemaid tegureid, aga praegu annab ühiskonnas eelkõige tunda see, et õpetaja staatus, õpetaja sõna kuuldavus ja maksvus pole need, mis vaja. Ja see on liiga kaua nii olnud.

Kuid see pole ainult õpetajatega nii. Vahest on meil üldse terviklik ühiskonna püüdlus millegi suurema, kõrgema ja parema järele liiga väike? Selle all kannatavad nii ettevõtjad, põllumehed kui ka teiste ametite esindajad, kaasa arvatud kindlasti teadlased. Puudu on ühiskonna enda suur terviklik arengukontseptsioon.

Ja siin ma teen teile tagasiviite Oskar Looritsale, meie rahvaluuleteadlasele, kes on väga taibukalt öelnud, et võib-olla on eestlaste loomuses selline soomeugrilik metsade igatsus, et istun nii kaua seal põõsa all üksinda ja passin, kuni tuleb suurem hundikari või tuleb parem, suurem jahisaak ja siis kõik tõusevad koos ja liiguvad ühe eesmärgi suunas. Võib-olla see on nii.

Täna meie ees olev seaduseelnõu on ju oma põhimõttelt väga üllas. Eesmärk on õige, üllas ja vajalik: tõsta õpetaja palka. Aga õpetajaamet on oma olemuselt nii väärikas, et me ei tohi õpetaja palga tõstmise nimel tekitada ühiskonnas suuri vastuolusid. Me ei tohi vastandada ühte poolt teisele. Me räägime täna siin, et õpetaja palk on oluline, aga tugispetsialistid nagu ei ole olulised. Me ei tohi lubada sellist lähenemist! Me ei tohi olla nõus ka sellega, et omavalitsuste häält, arvamust, seisukohti ei kuulata. Sest kui me ei liigu omavalitsustega ühte teed, siis läheb väikesel Eestil riigil igas valdkonnas väga raskeks.

Õpetaja palka tuleb tõsta, aga kust leida selleks vajalik raha, kui see ei saa tulla sellest allikast, nagu minister pakkus? Õpetajate palga tõstmiseks kasutatav 1,4% ehk 2,6 miljonit – kuulge, see on naeruväärne! Selle võiks rahulikult võtta valitsuse reservfondist. Olgem ausad, küsimus on ju

prioriteetides. Vaadates valitsuse tegevust, on selge, et raha leitakse alati siis, kui käsk tuleb Brüsselist. Me ei ole kellegi käsualused, me oleme ikkagi iseseisev Eesti riik. Me peame väärtustama oma inimest ja need prioriteetidid peavad lähtuma meist endist ja meie endi inimestest. Õpetaja palka tuleb tõsta, kuid seda tuleb tõsta väärilt, nii, et õpetaja tunneks end seejuures hästi. Aitäh!

13:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 140 esimesel lugemisel tagasi lükata. Head kolleegid, me läheme selle ettepaneku hääletamise juurde. Martin Helme, palun!

13:17 Martin Helme

Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon soovib kümme minutit vaheaega enne hääletamist.

13:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kümme minutit vaheaega.

V a h e a e g

13:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 140 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 36 Riigikogu liiget, vastu 50, erapooletuid oli 1. Ettepanek ei leidnud toetust. Eelnõu 140 esimene lugemine on lõpetatud. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, see on k.a 8. detsembri kell 17.15. Head kolleegid, tänase teise päevakorrapunkti arutelu on lõppenud.

3. 13:29 Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine Eesti narkopoliitika ja HIV ennetustegevuse analüüsimiseks ning ennetustegevuse tõhustamiseks" eelnõu (122 OE) esimene lugemine

13:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikogu liikmete Ain Lutsepa, Aivar Sõerdi, Andre Sepa, Andrei Novikovi, Andres Ammase, Andres Anvelti, Anne Sullingu, Ants Laaneotsa, Arno Silla, Artur Talviku, Deniss Boroditši, Dmitri Dmitrijevi, Eerik-Niiles Krossi, Enn Eesmaa, Heidy Purga, Helmen Küti, Henn Põlluaasa, Igor Gräzini, Imre Sooääre, Jaak Madisoni, Jaanus Karilaidi, Johannes Kerdi, Kalle Laaneti, Kalle Pallingu, Kersti Sarapuu, Krista Aru, Kristjan Kõljala, Laine Randjärve, Lauri Luige, Liina Kersna, Madis Millingu, Maire Aunaste, Marika Tuus-Lauli, Maris Lauri, Mark Soosaare, Mart Helme, Martin Helme, Mati Raidma, Meelis Mälbergi, Mihhail Korbi, Mihhail Stalnuhhini, Mihkel Raua, Monika Haukanõmme, Peeter Ernitsa, Rainer Vakra, Raivo Aegi, Raivo Põldaru, Remo Holsmeri, Sven Mikseri, Terje Trei, Toomas Kivimägi, Uno Kaskpeiti, Urve Palo, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Vilja Savisaar-Toomasti ja Yoko Alenderi esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine Eesti narkopoliitika ja HIV ennetustegevuse analüüsimiseks ning ennetustegevuse tõhustamiseks" eelnõu 122 esimene lugemine. Ettekandjaks palun siia Riigikogu liikme Vilja Savisaar-Toomasti!

13:30 Vilja Savisaar-Toomast

Härä aseesimees! Head kolleegid! Enne kui ma hakkan teile tutvustama Riigikogu otsuse eelnõu, mis on suhteliselt lühike ja konkreetne, koosneb ainult viiest punktist, tahaksin ma teemat natuke laiemalt ja sisulisemalt käsitleda ehk anda teile ülevaate HIV ja narkomaania olukorrast Eestis. Eestis diagnoositi HIV-nakkus esmakordselt 1988. aastal ja esimesed kümme aastat püsis nakatunute arv madalal. Nakkus levis põhiliselt seksuaalsel teel, algul homoseksuaalide ja hiljem nii homo- kui ka heteroseksuaalide hulgas. Aastatel 1988–1999 diagnoositi kokku 96 HIV juhtu ja esimene aidsihaige suri Eestis 1992. aastal. 2000. aasta teisel poolel sai alguse HIV-epideemia süstivate narkomaanide seas, algul Narvas ja mujal Ida-Virumaal, 2001. aastal juba ka Tallinnas. Nii diagnoositi 2000. aastal 28,5 juhtu, 2001. aastal aga juba

108 juhtu 100 000 elaniku kohta. Pärast seda on uute juhtude arvu kasv küll aeglustunud, aga püsib endiselt kõrgel tasemel. Oleme uute HIV-sse nakatumise juhtude poolest, 24,5 juhuga 100 000 elaniku kohta Euroopas esikohal. Euroopas on see number keskmiselt 6 ja näiteks Soomes ainult 4.

20. novembri seisuga on tänavu registreeritud 240 uut HIV juhtu. Narvas on aga Narva linnaarsti kinnitusel iga kümnes 15–59-aastane inimene HIV-positiivne. Ennekõike on uute juhtude arvu kasv aeglustunud tänu süstalde vahetuse programmile, mis, meenutan, sai alguse ka 2000. aastate alguses ja aitas paljuski rajada süstlavahetuspunkte. Ja seda ühiskonna jaoks tõsiselt teemat aitas tõstatada Nelli Kalikova, kes lõi 2003. aastal Riigikogus HIV/aidsi ennetuse probleemkomisjoni. Praeguseks on HIV-sse nakatunute profiil muutunud. Uuringud näitavad, et kiire levik noorte ehk siis 15–24-aastaste seas on vähenenud ja peamiselt nakatub heteroseksuaalne üle 30-aastane inimene. Ei saa jätta märkimata ka seda, et naiste osakaal on nii noorte kui ka üle 30-aastaste hulgas kasvanud, moodustades 40% kõigist uutest nakatunutest. Kokku võttes on Eesti Infektsionistide Seltsi andmetel 2015. aasta 20. novembri seisuga Eestis 9233 HIV-positiivset, kellest 452-l on diagnoositud aids. Hinnanguliselt on see number veelgi suurem, sest võib arvata, et vähemalt ühel kolmandikul juhtudest inimesed ise ei tea, et nad on HIV-sse nakatunud.

Nüüd lühike ülevaade ka narkomaania olukorrast. Narkomaania laialdane levik Eestis algas aastatel 1994–1995. Nendel aastatel oli põhiline narkootikum moonivedelik, mida süstiti. Aastatel 1999–2000 asendas moonivedeliku heroini ja alates 2002. aastast asendas heroini sünteetiline opiaat fentanüül. Arvatakse, et Eestis on kõik opiaadid alates moonivedelikust kuni fentanüülini tulnud üle piiri Venemaalt. Polegi selge, miks ei ole fentanüül levinud mujal maailmas. Küll on teada, et iga Eesti turule saabunud opiaadipartii on olnud kordi kangem eelmisest ja toonud kaasa üledoosidest tingitud surmade laine. Toon ka siinkohal mõned numbrid. 2015. aastal on kaheksa kuuga opiaatide üledoosi tõttu surnud juba 65 inimest. See arv on küll aastatega vähenenud ja seda ennekõike tänu naloksooniprogrammi käivitamisele 2013. aastal. Ka narkomaanide profiil on aastatega muutunud. Kui 1990. aastate lõpus oli narkosõltlane 95%-l juhtudest vene keeles kõnelev inimene, siis tänaseks on märkimisväärselt kasvanud, st 35%-ni jõudnud eesti keeles kõnelevate inimeste hulk. Naiste osakaal on selle perioodiga tõusnud 15%-lt 40%-le. Muutunud on ka põhiline vanusegrupp: 15–25-aastaste asemel 25–29-aastased.

Nagu eelöeldust nähtub, räägivad numbrid väga tõsisest olukorrast Eestis nii narkomaania kui HIV levimuse osas. Paljudele küsimustele ei ole meil veel selgeid vastuseid, miks see nii on, ja paljud vastuvõetud otsused pole toonud sellele olukorrale radikaalset lahendust. Eestis tegeletakse mõlema probleemiga rahvastiku tervise arengukava raames. 2015. aastal lõpeb riiklik HIV ja aidsi ennetuse strateegia ja on vaja välja töötada konkreetne tegevuskava järgmisteks aastateks. Rahvastiku tervise arengukava annab üldised suunised ja sellest jääb rakenduskavaks vajaka. Tegevuse on lõpetanud ka valitsuse nn aidsikomisjon. Ja Sotsiaalministeeriumis tegeleb kummagi teemaga 0,5 ametnikku. Leian, et Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine Eesti narkopoliitika ja HIV ennetustegevuse analüüsimiseks ja tõhustamiseks on oluline samm, et võidelda HIV-epideemiaga Eestis ja vähendada narkosurmade arvu. Lähtuvalt eespool toodust on vastavalt Riigikogu töö- ja kodukorra seaduse §-le 21 valmistatud ette Riigikogu otsuse eelnõu, mis teeb ettepaneku moodustada Riigikogu probleemkomisjon Eesti narkopoliitika ja HIV ennetustegevuse analüüsimiseks ja tõhustamiseks. Eelnõu koosneb viiest punktist. Esimene punkt paneb paika komisjoni koosseisu, millega tehakse ettepanek saata igast fraktsioonist komisjoni üks liige ja ka üks asendusliige. Teise punktiga määratakse kindlaks komisjoni ülesanded. Kolmandas punktis kirjeldatakse, millised on komisjoni õigused informatsiooni hankimisel ja analüüsimisel. Neljandas punktis fikseeritakse tulemus, millega komisjon lõpetab oma tegevuse. Ja viiendas punktis on kirjas, millal lõpevad komisjoni volitused. Täna teid tähelepanu eest!

13:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

13:37 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Olen ise selle komisjoni loomise algatajate hulgas. Kas ma saaksin teilt paluda, et te kasutaksite ametlikke andmeid? Ma võtsin ühendust Narva abilinnapeaga. Meile on täpselt teada, et nakatunud inimesi on 2200 ehk veidi üle 3%. Kui me hakkame argumentatsiooniks kasutama seda, mida naised saunas räägivad, siis me eriti edasi ei jõua. Nii et 2200, mitte 6000, mis teeks 10% elanikest. Ma palun teil tulevikus kasutada ametlikke andmeid. Kas tohib?

13:38 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh, härra Stalnuhhin, kommentaari ja märkuse eest! Kasutasin Narva linnaarsti andmeid, kes edastas need meile üks kuu aega tagasi, kui ma käisin Narvas visiidil. Narva linnapea juures kohtusin ka linnaarstiga, kes meile täpselt sellised andmed edastas. Narva linnaarst, juhin tähelepanu, on meesterahvas ja mina ei ole temaga naistesaunas käinud. Ma ei tea seda arvu – 2200 nakatunut, nii et ma ei ole teiega nõus. Ma arvan, et see väide ei ole korrektne.

13:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

13:39 Andres Ammas

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mõni aeg tagasi me arutasime siin saalis ühe teise komisjoni võimalikku loomist ja tookordne ettekandja võttis vaevaks minu küsimuse peale pisut solvuda, kui ma küsisin, mis sellise komisjoni loomine meile maksma võiks minna. Ma julgen sama küsida ka teilt.

13:39 Vilja Savisaar-Toomast

Aga see on ju täiesti selge ja arusaadav kõigile, et probleemkomisjon läheb maksma niisama palju kui iga teine komisjon, sõltuvalt sellest, kui palju on tal muidugi ametnikke. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses on see kirjas.

13:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Stalnuhhin, palun!

13:40 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Esiteks ma tahaksin teilt paluda kirjalikult dokumendi koopiat selle arvuga, mille teile edastas linnaarst. Mina usaldan nimelt rohkem abilinnapead selles küsimuses. Aga kui see dokument on teil tõesti olemas, siis ma palun vabandust ja tegelen küsimusega edasi juba Narvas. Ja täitsa võib olla nii, et linnaarst, kui ta edastas teile valeandmeid, lähebki naistesauna.

13:40 Vilja Savisaar-Toomast

Kuidas ma nüüd vastan sellele kommentaarile? Loomulikult ma edastan teile selle dokumendi ja ma muidugi mõistan, et te usaldate Narva abilinnapead rohkem kui Narva linnaarsti. Aga jah, ma edastan teile selle slaidi või materjali, kust ma need numbrid võtsin.

13:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

13:41 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Nagu ma aru saan, on tähtaega arvestades sisuliselt tegemist varjatud alatise komisjoni loomisega. Aga ma küsin hoopis teise küsimuse. Kas te olete kursis sellise riigi nagu Botswana kogemustega aidi- ja HIV-vastases võitluses? See on selles vallas üks maailma juhtriike, neil on palju kogemusi.

13:41 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh, hea küsija! Ma ei ole Botswana kogemustega veel kursis, aga küllap ma jõuan seda teha. Kui ma saan selle probleemkomisjoni moodustatud, siis eks me jõuame ka Botswana kogemusi arutada. Ma küll ei arva, et selleks peab Botswanasse sõitma. Mis puudutab tähtaega ja seda, kas ta on alatine komisjon, siis sellest oli meil ka põhiseaduskomisjonis juttu. Kui ma vahepeal uurisin, millal on rakenduskava valmimise tähtaeg, väljendasin ka mõtet, et me võime sel teemal arutleda. Ja kui see rakenduskava saab ühe aasta jooksul valmis, siis me võiksime komisjoniga kontrollida ja jälgida, kas need rakenduskava muudatused toimivad. Tõenäoliselt piisab kahest aastast, et komisjon saaks oma

töö lõpetada ja järeldused teha. Muudatusettepanekute tähtaeg on komisjoni ettepanekul, ja kui te nii siin suures saalis ka otsustate, minu meelest 4. detsember. Selle ajani on võimalik teha parandusettepanekuid ka kõnealusel teemal.

13:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

13:42 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mina küsin sellise küsimuse. Kuidas te näete, millised oleks need tulemused, mida võiks teie arvates pidada heaks saavutuseks, kui komisjon jõuab nendeni kahe aasta jooksul?

13:43 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh! Mina näen selle komisjoni töö tulemustena ennekõike väga konkreetseid ettepanekuid. Esiteks, kuidas üles leida – ma ei julgeks öelda, et kõiki HIV-positiivseid, ehkki see on muidugi ideaaleesmärk – enamik HIV-positiivseid, suunata nad kõik antiretroviirusravile ja hoida siis vähemalt 90% taset. Kui ma võtan aluseks Maailma Terviseorganisatsiooni sihi 90/90/90, siis see tähendabki, et tuleb üles leida 90% kõikidest HIV-positiivsetest, hoida 90% nendest pidevalt antiretroviirusravil ja tagada, et viirus oleks 90%-l kõikidest ravil olevatest haigetest ravimitega nii alla surutud, et nad ei oleks enam teistele ohtlikud, st nad ei nakataks teisi ja saaksid peret planeerida, sünnitada, et neil sünniks HIV-negatiivsed lapsed.

13:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jüri Adams, palun!

13:44 Jüri Adams

Aitäh! Lähtudes teie sisulisest ettekandest narkomaania kohta on väljendatud arvamust, et Eesti kuulub n-ö Venemaa tüüpi narkomaania piirkonda, aga on ka kattumist Lääne-Euroopaga, st siin jooksevad kaks piiri kokku. Aga küsin HIV-sse nakatumise eripära, Euroopast erineva mustri kohta, et kas meie Venemaaga külgnevatel aladel on nakatumine sama suur. On teil selle kohta mingeid teateid?

13:44 Vilja Savisaar-Toomast

Ma konkreetselt Venemaa kohta andmeid välja tuua ei oska. Tähendab, ma ei tea, kui palju nad seal testivad. Tegelikult ongi vist küsimus selles, et ega nad seal tegelikult ei testi. Ja isegi meil ei saa olla päris HIV-positiivsete registrit, vaid on infektsionistid, kes koguvad ja registreerivad neid juhtumeid. Aga võin öelda, et Lätis on igal aastal 17 uut nakatunut 100 000 elaniku kohta. Leedus on see arv märksa väiksem, aga spetsialistidega arutades on meil kujunenud aramus, et ka Leedus ei tehta testimisi ega registreerita, st see on tegelik põhjus. Me usaldame rohkem vanemaid Euroopa riike, kus on sellega kaua tegeldud ja kus ka testimise tulemusi registreeritakse ja arvestatakse.

13:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Monika Haukanõmm, palun!

13:45 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Esmalt ma tahan kiita ja öelda, et mul on väga hea meel, et see oluline teema on üles tõstetud. Ja mul on ka väga hea meel, et te sellele järjepidevalt tähelepanu pöörate. Minu küsimus tuleneb Andres Ammase küsimusest ja sellele antud vastusest. Kuna ma tean, et ettevalmistus on olnud põhjalik ja siia ei ole tulnud n-ö mütsiga lööma, siis ma usun, et tegelikult oled sa analüüsinud sedagi, kui palju oleks *staffi* vaja, et saavutada need eesmärgid, mis on sellele probleemkomisjonile püstitatud. Mitut komisjonile vajalikku töötajat te silmas peate?

13:46 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh! Ma arvan, et piisab paarist ametnikust, kui meil on kuueliikmeline komisjon, kes iga nädal töötab. Kui komisjonil oleks üks-kaks ametnikku, kes aitaks korraldada iganädalasi koosolekuid, suhtleks kohalekutsutavatega ja saadaks välja päevakorrad, siis sellest täiesti piisaks komisjoni tööle hakkamiseks ja tööshoidmiseks.

13:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

13:47 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea ettekandja! See komisjon hakkab paralleelselt tegelema nii HIV kui ka narkomaaniaga. Mingis osas langevad need probleemid muidugi kokku ja ongi n-ö võrdusmärgiga, aga mingis osas on HIV ja narkomaania ka n-ö ühiste teguriteta. Kas komisjoni nimest tuleneva eesmärgiga keskendutakse sellele ohtlikumale grupile, kes võivad narkootikume tarbides nakatuda ka HIV-sse, või üritatakse ikkagi laiemalt lahendada väga tõsiseid probleeme ühiskonnas, eriti narkomaania probleemi?

13:47 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh! Komisjoni nimega on selline lugu, et tegelikult ka viimasel ümarlaul, mis toimus reedel, juhtisid spetsialistid mu tähelepanu sellele, et kui me nimetame selle narkomaaniaga tegelevaks probleemkomisjoniks, siis kas me jälle ei stigmatiseeri, kas nii ei teki uued stigmad. Ikka ja jälle on need narkomaanid, kellega me HIV puhul tegeleme. Samal ajal ütlen, et kui ma alustasin nende teemadega tegelemist, püsisin ka mina kitsalt HIV teema raames, aga kui ma süvitsi läksin, siis sain aru, et me ei saa tegelikult narkomaania teemat sellest lahutada. Ja põhjus on selles, et esiteks sai HIV-epideemia alguse just siis, kui meil oli süstivate narkomaanide epideemia. Nagu ma nimetasin, hakkas see pihta 2000. aastal. Tõsi, ma ütlesin ka, et süstivate narkomaanide HIV-sse nakatumine on vähenenud tänu süstlavahetusprogrammidele. Aga HIV-positiivsete süstivate narkomaanide ravikuulekus on hästi halb, mis on toonud kaasa sotsiaalseid probleeme. Nende tervis on kehv, enamasti on nad kõik töövõimetuspensionärid ja lisanduvad ka muud sotsiaalsed probleemid. Samal ajal võib olla HIV-positiivseid, kes pole narkomaanid, aga on töövõimetuspensionärid ja tööturul abitus olukorras. Nii et see on lai ja kompleksne teema.

Oli inimesi, kes ütlesid, et võtame veel alkoholi ka siia juurde, aga siis ma tõstsin küll käed üles. Me võime seda mingil kujul teha, aga seame mingidki raamid. Me püüame keskenduda HIV ja narkomaaniaga seotud teemadele. Aga ma saan ka aru, et ühiskonnas on kanepi legaliseerimise teema üles tõstetud. Ma ei välista ka selle teema läbiarutamist komisjonis, et ajakirjanduses lõppeksid sellised juhuslikud seisukohavõttud, mistõttu ei saa inimesed enam aru, mis meil toimub ja miks me pidevalt kanepist räägime. Kui me suudaksime Riigikogu probleemkomisjonis tasemel ka sellel suunal ühise seisukoha kujundada, siis ma arvan, et see oleks ka väga positiivne tulemus. Nii et me ei saa päris ühe asjaga tegelda.

13:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Külliki Kübarsepp, palun!

13:50 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Teema on oluline, aga ma küsin sellise küsimuse. Kas ei oleks mõistlikum, kui probleemkomisjonis ehk Riigikogu liikmeid kaasaksid pigem vastava valdkonna organisatsioonide hallatavad ametid, kellel on rohkem võimalusi luua vahendeid ennetustegevuseks, tagajärgedega võitlemiseks, kampaaniate läbiviimiseks? Riigikogu on ikkagi selline soovituslik institutsioon, aga see valdkond vajab *action*'it ehk rohkem tegusid. Võib-olla oleks just teistel organisatsioonidel nende igapäevatöös rohkem Riigikogu liikmete abi vaja, mitte vastupidi.

13:51 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh! Mina olen küll aru saanud, et Riigikogu on seadusi andev institutsioon, kes võtab vastu nii finantsilisi kui ka õiguslikke regulatsioone. Kuigi see ei ole ainult Sotsiaalministeeriumi teema, on seal, nagu ma enne ütlesin, konkreetselt rakendusstrateegia väljatöötamiseks ette nähtud 0,5 ametnikku HIV

teema ja 0,5 ametnikku narkomaania teema peale. Nii et ma arvan, et Riigikogu peaks seadusandliku koguna sellele Sotsiaalministeeriumi ametnikule appi minema. Lisaks tegeleb selle teemaga TAI ehk Tervise Arengu Instituut, mis on tegelikult Sotsiaalministeeriumi allasutus. Pigem ma ütleks ikkagi vastupidi: Riigikogu peaks andma täidesaatvale võimule konkreetsed suunised, kuidas selle teemaga tegeleda, mitte vastupidi, saades loomulikult informatsiooni nendelt institutsioonidelt, kes asjaga tegelevad, ja kujundades selle alusel oma seisukoha.

13:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

13:52 Andres Ammas

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! On tõesti hea meel kuulda, et te olete selle teema käsitlemiseks põhjalikult valmistunud ning olete valmis ja pädev andma kõigile küsimustele põhjalikke vastuseid. Mind intrigeeris üks lause teie ettekandest, et oletatavasti võivad kõige ohtlikumad narkootikumid tulla Venemaalt. Kuidas siis seletada näiteks asjaolu, et Lätis ei ole see probleem nii tõsine, seal peaks ju piir veel vähem pidama? Kas see versioon pärineb politseilt ja võib ikkagi tõele vastata? Või te näete selle hüpoteesi paikapidavuse tõestamist või ümberlükkamist oma tulevase komisjoni ühe ülesandena?

13:53 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh! Nagu ma ka oma ettekandes ütlesin, ei ole tegelikult selge, miks meil on fentanüül nii levinud. See on tõepoolest ka selle komisjoni üks ülesandeid, et meil õnnestuks see selgeks teha. Politsei on kinnitanud, et Eesti ja Ameerika on riigid, kus fentanüüli, sünteetilist heroini tarbitakse. Nii et jah, me püüame komisjonis selle teemaga tegelda.

13:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ain Lutsepp, palun!

13:54 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud kõneleja! Te ütlesite, et komisjoni töötamise aeg võiks olla kuni kaks aastat. Kas vajadusel on võimalik tegutsemisaega ka pikendada?

13:54 Vilja Savisaar-Toomast

Ma arvan, et see on võimalik, aga selleks tuleb tõenäoliselt tulla Riigikogu saali uue eelnõuga ja seda tööaja pikendamist küsida. Ega ma siin tegelikult muud võimalust ei näe.

13:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

13:54 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea ettekandja! Minu mäletamist mööda oli Nelli Kalikoval kunagi ammu-ammu üks selline komisjon, mis küll keskendus HIV-le või aidsile (ma ei tea, kuidas ta täpselt nimetatud oli). Kas te olete ka tema raportiga tutvunud ja kui jah, siis kuidas te hindate selle komisjoni töö tulemuslikkust? Eriti kui vaadata seda, et tegelikult on HIV-sse nakatunute arv ühiskonnas suurenenud. Kas Nelli Kalikova komisjon tegi ka mingisuguseid seaduste muutmise ettepanekuid? Kas te olete sellega kursis?

13:55 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh! Nelli Kalikova komisjon loodi Riigikogus 2003. aastal ja olin ka ise sel ajal Riigikogu liige. Nagu ma ka põgusalt oma ettekandes nimetasin, oli see Nelli Kalikova töö tulemus, et Eestis loodi palju süstlavahetuspunkte. See on väga konkreetne tulemus, mille tõttu me saamegi praegu öelda, et süstivate narkomaanide seas on uute HIV-sse nakatumise juhtude arv vähenenud. Ma võiksin sellest muidugi väga pikalt rääkida. Ja loomulikult ma olen olnud Nelli Kalikovaga kontaktis selle komisjoni ettevalmistamisel ja tean ka tema tänapäevaseid seisukohti. Vastan veel teie eelmise küsimuse jätkuks, et ka tema leiab, et narkomaaniat ja HIV problemaatikat ei saa veel päris lahutada.

13:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

13:56 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Siin on väidetud, et te olete teemaga hästi kursis, ja ma tulen jälle Botswana juurde tagasi. Eesti on HIV-sse nakatumise koha pealt Euroopas esikohal, Botswana aga Aafrikas. Ja nagu me kõik teame, on seal Botswana riigipea Festus Mogae teened olnud väga suured ja parlamendi roll palju väiksem. Aga ma küsin niimoodi. Mitmed teie erakonna liikmed, Eerik-Niiles Kross, Yoko Alender ja veel teised, esinesid siin kanepiteemalisel meeleväljendusel ja on lubanud kanepi seadustada. Kas teie komisjon on siis ka n-ö kanepikomisjon?

13:57 Vilja Savisaar-Toomast

Ei, see ei ole kanepikomisjon. Ütlen veel kord, et Reformierakond on liberaalne erakond ja igal inimesel on oma arvamus. Liberaalses erakonnas arvamused muutuvad jne. Nii et ma ei tahaks kommenteerida meie erakonna liikmete seisukohavõtte, suhtumisi ja arvamusi. Mis Botswanasse puutub, siis tõepoolest on meie Eesti infektsionistidel, kui nad käivad maailmakongressidel ja kui näidatakse seda kaarti, kus on värviliselt ära märgitud HIV levimus, sh Eesti ja Aafrika on tumepunased, alati silmad häbi täis. Me oleme HIV leviku poolest Botswanaga täpselt samal tasemel.

13:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

13:58 Märt Sults

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kui vaadata piirivalveameti ja tolliameti raporteid, siis igalt poolt, kust meile sisse tullakse, konfiskeeritakse kas kanepit, kokaiini või mingit muud asja, kuid valge hiinlase juhtumeid on äärmiselt vähe. Kas sellist mõtet ei ole pähe tulnud, et valget hiinlast toodetakse Eestis?

13:58 Vilja Savisaar-Toomast

Sellele küsimusele jään vastuse võlgu, sest ma tõesti ei tea, kas valget hiinlast toodetakse Eestis. Aga minagi olen lugenud väga paljusid pressiteateid ja ajaleheartikleid, kus öeldakse, et Eesti politsei konfiskeerib väga suurtes kogustes ka fentanüüli. Ja kui me mõtleme, kui kange on fentanüül, siis ega need kogused ei peagi väga suured olema, kui me võrdleme kanepi või päris opiaatidega.

13:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Palun siia ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liikme Andre Seppa!

13:59 Andre Sepp

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine Eesti narkopoliitika ja HIV ennetustegevuse analüüsimiseks ning ennetustegevuse tõhustamiseks" eelnõu 122 teisipäeval, 17. novembril. Eelnõu esitajate esindaja selgitas, et idee kõnealune eelnõu algatada ning vastav komisjon moodustada tuli infektsionistidelt, kuna HIV-sse nakatumine on Eestis väga suur probleem. Eestis nakatub HIV-sse jätkuvalt üks inimene päevas ja keskmiselt on aastas 25 uut HIV-sse nakatumise juhtu 100 000 elaniku kohta. Euroopas on see number keskmiselt kuus. Esindaja sõnade kohaselt võib terviseorganisatsiooni ehk WHO andmeid arvesse võttes öelda, et Eestis on HIV-epideemia.

Eelnõu esitajate esindaja märkis, et süvenedes kõnealusesse probleemi, möönab ta, et HIV leviku küsimust ei ole võimalik käsitleda, võtmata arvesse narkopoliitikat ja seda, et Eestis on ligikaudu 10 000 süstivat narkomaani, kellele lisanduvad muul kujul narkootikumide tarbivad inimesed. Seega pidasid eelnõu esitajad mõistlikuks moodustada komisjoni, mis hõlmab lisaks HIV leviku probleemile ka Eesti narkopoliitikat. Eelnõu esitajate esindaja selgitas ka, et Sotsiaalministeerium on töötanud välja rahvastiku tervise arengukava, mis kestab aastani 2020 ja mille raames käsitletakse tegevusi, mis puudutavad HIV ennetust ja narkopoliitikat üldiselt.

Komisjoni liikmed kuulasid eelnõu esitajate esindaja selgitused ära ning esitasid talle ka küsimusi. Tunti

huvi, kas moodustatav probleemkomisjon võiks tegeleda ka kanepi legaliseerimise küsimusega, mis on praegu ühiskonnas aktuaalne. Esindaja vastas, et kindlasti on see ka üks teema, mida probleemkomisjon võiks käsitleda, sealjuures analüüsida kanepi võimalikke mõjusid. Samuti küsiti, et kui lisaks HIV levikule uurida narkomaaniat üldisemalt, siis kas ei ole ohtu, et uurimistöö valgub väga laiali, peamine fookus kaob ära. Esindaja arvates see päris nii ei ole. Ta leidis, et need on omavahel olulises seoses. Tunti huvi, kui pikaks perioodiks on probleemkomisjoni töö planeeritud. Eelnõu esitajate esindaja vastas, et praegu on eelnõus kirjas, et moodustatava probleemkomisjoni volitused kestavad kuni 2019. aasta 1. jaanuarini. Samas tuleb möönda, et kui Sotsiaalministeerium hakkab teemaga rohkem tegelema ning töötab välja uue arengukava, siis võib-olla ei ole probleemkomisjoni vaja pikemalt kui kaheks aastaks.

Komisjonis otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 24. novembriks (konsensuslikult), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 6 komisjoni liiget, vastu 1 ning erapooletuid ei olnud), teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks s.a 4. detsember kell 16 ja määrata ettekandjaks teie ees kõneleja Andre Sepp (mõlemad konsensuslikult). Aitäh teile!

14:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Ma saan aru, et Riigikogu liikmetel on ärevaid küsimusi, aga tööaeg on läbi. Miks me jätkasime? Kuna sõnavõtja alustas enne kella kahte, siis me ei katkestanud teda, vaid lasime tal oma sõnavõtu ära lõpetada, aga küsimustele vastamine jääb juba järgmisse päeva. Aitäh, head kolleegid! Täna istung on lõppenud, jätkame homme.

Istungi lõpp kell 14.04.